

DATINA

Serie nouă, anul 4, nr. 43, noiembrie 2017

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța

foto: Bogdan Palanga

Cuprins

03	16	27
Editorial - Sărbătoarea dobrogenilor	Postfață la o aniversare - Scaiul la 10 ani	Amintiri de pe front - Sărutul Mâinii la Timp de Război
06	18	30
Istoria, astăzi - Dobrogea lacrimilor...	Cugetări - Viata, sufletul si muzica	Dalia - floare cu nume de fată
08	19	32
Mesaj la aniversarea Dobrogei	Cunoaște-te pe tine însuși - Asertivitatea	ANUNȚ ȘI REGULAMENT privind decernarea PREMIULUI DE PRESĂ „GEORGIANA VOINEAGU”
10	21	33
Jocurile copilăriei - Coarda	Sărbătoarea moșoaielor din Luncavița, Tulcea - 6 decembrie- 6 ianuarie	Primul publicist al Dobrogei – Ion Ionescu de la Brad
12	23	37
Martiri, monumente arheologice și artefacte din Cetatea Axiopolis	Povești adevărate - Testament	Peste hărmălaia stereofonică bubuie o voce. Nu era a fantomei din Hamlet
15		
Constantin Brăiloiu (1893- 1958)		

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN, **REDACTORI:** Ana Maria ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:
dr. LAVINIA DUMITRAȘCU, dr. SORIN COLESNIUC, dr. IOAN ADAM

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța	
Bd. Tomis nr. 110	Bd. I.C. Brătianu nr. 68
Tel./Fax: 0241 61 92 93	Tel: 0241 61 88 42
E-mail:office@scoalaarte.ro	E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Sărbătoarea dobrogenilor

Aurelia LĂPUȘAN

Revenirea Dobrogei la țară a fost primul pas decis și dorit către Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

La 12 aprilie 1877, Rusia declară război Turciei. La 26 aprilie, turcii bombardează Calafatul. România, provocată de bombardamentele de pe țărmul drept al Dunării, declară și ea război Turciei, la 14 mai. Rușii, nedispunând pe Dunăre de nici un vapor, cer Guvernului român dreptul să se folosească de cele patru nave: „Ștefan cel Mare”, „România”, „Rândunica” și „Fulgerul”, fără echipaj. Maiorul Murgescu, comandantul flotei românești, este desemnat să stea pe lângă comandamentul rus. Rușii trec corpul al XIV-lea de armată în Dobrogea, sub comanda generalului Zimmermann. După informațiile spionilor și ale recunoașterii pe teren, generalul estima efectivul trupelor turcești care se retrăseseră în spatele valului lui Traian, circa 22 mii oameni.

La Medgidia, turcii aveau un detașament puternic, de 7-8.000 soldați, așezați pe o poziție fortificată lângă oraș, probabil un fort militar.

Generalul Zimmermann își îndreaptă toate forțele către Medgidia. Acestea sunt concentrate în două puncte principale: în apropiere de Tortoman (la câțiva kilometri de oraș!) zece batalioane cu 39 de tunuri, și la Castelu, 7 baterii de cazaci de pe Don, 12 batalioane, 56 tunuri pedestre și 22 trase de cai. Comandantul corpului de armată rus inspectează zona și estimează că forțele turcești sunt inferioare. Lupte sângeroase se duc în Medgidia și în zonele limitrofe ei.

La 15 iulie, focul luptei se mută la Constanța, după ce detașamentul turcesc din oraș fusese îmbarcat pe vapoare și îndreptat spre Varna. Linia Cernavodă-Constanța este ocupată de trupele rusești. Generalul Zimmermann stăpânește Dobrogea, plantându-și infanteria la Cernavodă, Medgidia și Constanța.

În 19 iulie 1877, într-o telegramă expediată de Mihail Kogălniceanu, prințului Gorceakov, se comunica: „Chiar acum primesc știrea că Cernavodă a căzut ieri în puterea armatelor imperiale. Cu toate acestea, turcii, retrăgându-se, au ars orașul. La Silistra, în momentul de față, turcii dau foc vaselor care sunt în partea lor”. Ceea ce se presupune că s-a petrecut și la Medgidia, și în celelalte localități dobrogene.

În noiembrie 1877, armata română câștigă doar ea singură bătălia de la Rahova. Izbânda are un răsunet imens în Dobrogea, determinându-i pe locuitorii ei să se gândească la alipirea provinciei la țara-mamă. În Senatul român, de la 26 noiembrie 1877, se afirmă public: „Sunt prin Dobrogea subscrieri pentru a se alipi pe lângă România”. Și asta, în timp ce rușii aveau pe tot cuprinsul Dobrogei 20.000 de soldați infanteriști, 4.000 efectivele cavaleriei și 124 de tunuri!

Războiul s-a terminat în ianuarie 1878. La 28 ale acestei luni, Principele Gorciakov transmitea ambasadorului Franței la Sankt Petersburg următoarele: „Principatul României se va declara independent și va primi o despăgubire teritorială”. În protocolul de la Adrianopol, Ducele Nicolae stipula, de asemenea: „Independența României va fi recunoscută și i se va asigura o despăgubire teritorială

îndestulătoare”. Tratatul preliminar de la San Stefano prevedea, printre altele: „Sangiacyul Tulcei, adică districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Kustenge, Medgidia, insulele Deltei și insula Șerpilor, urmează a se da României. Rusia își rezervă dreptul de a da Dobrogea României, în schimbul

părții din Basarabia, primită de Moldova în 1856, și limitată la sud de talvegul brațului Chilia și Gura Stării – Istanbul”. (Articolul 19, paragraful 2). La discutarea acestui tratat, România nu a fost admisă. Anglia interveni, invocând principiul de drept că orice tranzacție care ar modifica Tratatul de la Paris nu ar putea avea efect ergo omnes decât cu consimțământul părților contractante. Urmează Congresul de la Berlin și, apoi, Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878.

Acum se recunoaște României independența, deci, calitatea de stat suveran și i se dă Dobrogea.

La 13 iulie 1878, Congresul de la Berlin decidea, printre altele, în cadrul art. 46:

„Atât insulele formând Delta Dunării, cât și insula Șerpilor, sandiacul Tulcei, cuprinzând districtele (cazalele) Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Constanța, Medgidia, sunt adăugate României. Principatul mai primește teritoriul situat în sudul Dunării, până la o linie pornind din estul Silistrei și terminându-se la Marea Neagră, la sudul Mangaliei. Linia-frontieră va fi delimitată la fața locului de către Comisiunea europeană, numită pentru delimitarea Bulgariei”.

În schimb, un alt articol prevedea: „Principatul României retrocedează M.S. Împăratul Rusiei partea din ținutul Basarabiei ce a fost despărțită de Rusia în urma Tratatului de la Paris din 1856”.

Pierderea Basarabiei a fost o mare dramă românească. Călcarea făgăduinței dată în chip solemn de Rusia în schimbul acceptului nostru de a lăsa să treacă armatele sale spre Balcani prin teritoriul românesc și nerecunoștința marelui Imperiu față de onoarea militară a românilor, în urma înfrângerilor suferite de ducele Nicolae pe frontul de la Plevna, au stârnit legitime reacții din partea întregii populații. În acest context, toți vociferau: „Noi nu vrem Dobrogea!”. Unul din puținii oameni politici care și-a păstrat calmul, a văzut realitatea și neputința noastră în fața deciziei altora și a înțeles însemnătatea teritoriului Dobrogei pentru țară, a fost Mihail Kogălniceanu.

Pentru cei mai mulți din regat, Dobrogea nu era deloc cunoscută. Deși, în imediata vecinătate și locuită de o populație românească însemnată, puține au fost dovezile de paternitate emise la nivelul autorităților. Iată, bunăoară, ce spunea Dimitrie A. Sturdza, la 28 septembrie 1878, în Senat: „Pentru ce cred că nu trebuie să primim Dobrogea? Am anexa un teritoriu nou, pe care nimeni nu-l cunoaște. Voiți să luați Dobrogea? Apoi, care din noi știe ce este Dobrogea? Neștiind ce luați, luați mâța în sac!”.

La 1 octombrie, Rusia a luat în stăpânire Basarabia, în baza unui vot al corpurilor legiuitoare, care admiteau, deși cu durere și silite, numai întărirea păcii, „părăsirea Basarabiei de autoritățile civile și militare române”, luarea în stăpânire a Deltei și a Dunării, rămânând ca prin Constituantă să se decidă și noile „legi organice cu privire la încetățenirea evreilor”. S-a cedat Basarabia Rusiei, fără a se subscrie vreun act, ci doar s-a dat ordin funcționarilor să se retragă din fața autorităților rusești.

La 8 octombrie 1878, trupele române, întoarse de pe front, defilează pe sub Arcul de Triumf din București. Printre notabilitățile Guvernului se afla și Mihail Kogălniceanu. El spunea: „Ziua de 8 octombrie va fi o dată neștearsă nu numai din istoria țării, neștearsă deci din inima mea”.

Întreaga populație bucureșteană a făcut o primire deosebită celor care au slujit drapelul României. La 14 noiembrie, tot Mihail Kogălniceanu redacta domnescul ordin de zi către bravii soldați care urmau să intre în vechea provincie romană și românească:

„Marile puteri europene, prin Tratatul de la Berlin, au unit cu România Dobrogea, posesiunea vechilor noștri domni. Astăzi, voi puneți piciorul pe acest pământ care revine țară românească. Voi nu intrați în Dobrogea ca cuceritori, ci ca amici, ca frați ai unor locuitori care de acum sunt concetățenii noștri. Ostași! În noua Românie, veți găsi o populație în cea mai mare parte română. Dar veți găsi și locuitori de alt

neam, de altă religie. Toți aceștia, devenind membri ai Statului român, au dreptul deopotrivă la protecția, la iubirea voastră. Cale bună, dară, ostașilor!”.

Tot de către Mihail Kogălniceanu a fost redactată Proclamația domnească, adresată în limbile română, turcă, greacă și bulgară, și răspândită pe foi volante.

„Locuitorilor dobrogeni, Marile Puteri europene, prin Tratatul de la Berlin, au unit țara noastră cu România. Noi nu intrăm în hotarele voastre, trase de Europa, ca cuceritori, dar, o știți și voi, mult sânge românesc s-a vărsat pentru desrobirea popoarelor din dreapta Dunării. Locuitorilor de orice naționalitate și religie, Dobrogea, vechea posesiune a lui Mircea cel Bătrân și a lui Ștefan cel Mare, de astăzi face parte din România. Voi, de-acuma atârnați de un Stat, unde nu voința arbitrară, ci numai legea dezbătută și încuviințată de națiune hotărăște și ocârmuiește cele mai sfinte și mai scumpe bunuri ale omenirii: viața, onoarea și proprietatea sunt puse sub scutul unei constituții pe care ne-o râvnesc multe națiuni străine. Religia voastră, familia voastră vor fi apărute deopotrivă ca și ale creștinilor.

Afacerile religiei și ale familiei vor fi pentru noi încredințate apărărilor muftiilor și judecătorilor aleși din neamul și legea voastră. Și creștini și musulmani, primiți dar, cu încredere, autoritățile române; ele vin cu anume însărcinare să pună capăt dureroaselor încercări prin care ați trecut, de a vindeca rănila războiului, de a apăra persoana și interesele voastre legiuite; în sfârșit, de a vă dezvolta buna stare morală și materială.

Armata română, care intră în Dobrogea, nu are altă chemare decât de a menține ordinea și, model de disciplină, de a ocroti pașnica voastră viețuire. Salutați, dar cu iubire, drapelul român, care va fi pentru voi drapelul libertății, dreptății și al păcii. În curând, provincia voastră, pe cale constituțională, va primi o organizație definitivă care ține seama de trebuințele și de moravurile voastre, care va așeza pe temelii statornice, poziția voastră cetățenească.

Până atunci, autoritățile române au ca întâia îndatorire de a cerceta și îndestula trebuințele voastre, de a îngriji de bunul vostru trai, de a vă face a iubi țara, la a cărei soartă, de acum este lipsită și soarta voastră.

Ca întâia dovadă a părinteștei noastre îngrijiri pentru voi, a dorinței noastre de a ușura greutățile voastre, noi desființăm dijma de orice natură, pentru anul 1879. De la 1 ianuarie 1880, ea va fi înlocuită printr-o dare bănească mai dreaptă și mai ușoară pentru agricultori. „Embaticul” (impozit pe capitalul imobiliar din orașe și sate), „Tementuatul” (impozit de trei la sută asupra lucrului agricultorilor și meșteșugarilor), „Impozitul asupra chiriei cârciumilor, cafenelelor, băcăniilor, hanurilor”, toate acestea se vor prefăce de la 1 ianuarie 1879 într-o dare bănească mai ușoară și mai dreaptă; iar, „Bedelul” (impozit pentru scutire de armată), darea „Entizab” (taxa de 2,5 la sută pentru vânzarea vitelor și taxa pe mori) se desființează cu totul.

Și dar, chemând binecuvântarea celui atotputernic, în numele și cu învoirea Europei, noi luăm azi în stăpânire provincia Dobrogea, care provine și este țară română, și, transmițându-vă domneasca noastră salutare, vă urăm ca această zi să devie, pentru această parte a României, începutul unui viitor de pace și înflorire, începutul bunului trai și al înfrățirii între fiii aceleiași țări”.

Dobrogea lacrimilor...

Dan COJOCARU

Lacrimi de durere, lacrimi de fericire... Lacrimi de durere pentru cei căzuți pe câmpul de luptă, lacrimi de fericire pentru cei care s-au întors acasă...Octavian Paler spunea în „Deșertul pentru totdeauna” că „Istoria nu-i decât o poveste despre frică!”. În drumurile mele prin Dobrogea aflată la hotarul centenarului celei mai importante sărbători a neamului românesc, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, am aflat că nu este adevărat! Istoria poate să rămână așa cum o definea altcineva „cea mai frumoasă poveste”. Înfricoșătoare, teribilă, mult prea crudă prin realitățile ei istoria va povesti întotdeauna cele mai grele întâmplări ale sale cu o lacrimă de durere în colțul ochilor, însoțită întotdeauna de un zâmbet care iartă.

Avem o istorie importantă prelucrată din nefericire de prea multe ori în funcție de interesele celor care au condus în vremurile respective. Atunci, ce ne rămâne de făcut?

Am pornit la drum împreună cu prof.dr. Costin Scurtu, folosind drept unică armă filmele de război ale regretatului regizor român Sergiu Nicolaescu, pentru a cerceta sufletul dobrogeanului de astăzi, simțirea lui în raport cu strămoșii noștri. Ușor neîncredători la început în memoria puținilor oameni rămași la țară, a copiilor cu părinții plecați de nevoie prin străinătate într-un exod nedorit, a trebuit să ne înclinăm la final, cu respect, în fața capacității fantastice de

regenerare a lumii de dincolo de oraș. Din fericire, lumea de acolo conservă încă o curățenie a sufletului, nefiind pe deplin contaminată de tehnologia globalizării, unde se păstrează încă o urmă de candoare. De câtă vreme ne-am îndepărtat de acest cuvânt, candoare !?!

Am întâlnit profesori care fac naveta și câte 200 de km pentru a ajunge la elevii lor, oameni care își lasă familiile și ajută fără să ceară nimic în schimb, care fac lucrul acesta pentru un salariu de prea multe ori insuficient. Ei sunt eroii de astăzi! Ei sunt urmașii eroilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz, ai celor care au căzut la Turtucaia sau Flămânda. Sunt soldații și ofițerii care se luptă pentru cultura românilor, pentru dreptul de a învăța poate în primul rând din greșelile altora! Fie și numai pentru că nu ar ajunge o viață întreagă de greșeli pentru câte am avea de învățat!

Am folosit imagini din filme istorice pentru a atrage copiii către studiul istoriei, am adus în atenția lor povestea Măriucăi, eroina de vârsta lor căzută pe câmpul de luptă, a Ecaterinei Teodoroiu, poveștile soldaților eroi necunoscuți, oameni simpli care au plecat la luptă să își apere familia, satul, comuna, orașul, țara!

Sentimentul de patriotism nu a pierit, a fost doar puțin diluat în încercarea de ștergere a identității unui neam cu o istorie importantă. Printre cele mai importante lecții predate copiilor este aceea legată

de însemnătatea victoriilor din Primul Război Mondial. Acolo au pierit și frații bunicului meu, dobrogeni și ei, la Turtucaia și Oituz, de acolo s-au întors răniți eroii satului pentru a ne povesti nouă, celor mici, cum se scrie istoria. Iar astăzi, prin proiectul nostru încercăm la rândul nostru să facem același lucru. Și mai facem ceva! Adunăm informații, date, imagini, povestiri adevărate pentru a putea fi folosite de generațiile care vor veni.

Prima victorie! Descoperirea în satul Runcu a unei case vechi de aproape 160 de ani unde a existat cândva o școală și unde germanii și-au amenajat cartierul general în timpul primului război mondial! O casă mai bătrână decât alipirea Dobrogei la PATRIA MUMĂ. Sau poate chiar de o seamă!

Cei mici încă aleargă la țară, încă se joacă pe afară, printre ruinele castrului roman Ulmetum, îngropat însă în uitare și nepăsarea celor care poate ar trebui să facă ceva mai mult... Ceva totuși s-a făcut! Drumul către cetate a fost asfaltat! Autoritățile locale se implică dar ajutorul trebuie să vină de undeva de mai sus. Adamclisi, Negru Vodă, Lumina, Pantelimon, Cernavodă, Năvodari, un traseu care se construiește firească în funcție de oamenii care își doresc un alt fel de a studia istoria.

I-am întrebat pe cei mici ce le place și ce nu le place în studiul istoriei. La început au găsit dificultăți în a memora date,

*Actorul Virgil Andriescu în rolul
mareșalului Prezan din filmul Triunghiul
morții, alături de Sergiu Nicolaescu*

nume, locuri, lucruri pe care oricum după vizionarea filmelor și le aminteau mai ușor.

Am observat deci că nu materia în sine îi sperie, ci modul prin care le este predată. Poate că învățământul nostru ar trebui să găsească metode alternative de predare folosind evident și mijloacele tehnice extrem de avansate de astăzi. Dar să nu uităm totuși că cei mici sunt copiii care mai trebuie, cel puțin din când în când, să se și joace!

Trebuie să mulțumim oamenilor care ne sunt alături, și nu sunt puțini. Organizate de Centrul Cultural Județean Teodor T. Burada cu sprijinul Muzeului Militar Regele Ferdinand I-filiala Constanța și al Asociației Culturale Tomis, al Inspectoratului Școlar Județean Constanța, al Asociației Culturale Astra Dobrogeană, al Arhivei Naționale de Filme și al profesorilor și autorităților din localitățile dobrogene.

Și pentru că am pornit de la film voi evoca personalitatea regizorului Sergiu Nicolaescu, cel care a realizat filmele prezentate, dar și a unor actori importanți prezenți în distribuția filmelor.

Sergiu Nicolaescu s-a născut pe 13 aprilie 1930 la Târgu Jiu, România, și a murit pe 3 ianuarie 2013. A fost regizor, scenarist, actor și, după 1989, politician român. Este cel mai prolific și mai vizionat regizor român din toate timpurile: 54 filme, plus 27 coproduții și peste 1 miliard de spectatori (130 milioane de spectatori în România). Vladimir Găitan a adus un omagiu marelui regizor: "Pe Sergiu Nicolaescu, ultraperfecționist, sever, profesionist de excepție, l-a cunoscut întreaga suflare artistică a României și, de ce nu, a Europei, să nu uităm filmele sale cu marii actori ai lumii". "Sergiu Nicolaescu este primul cineast român care introduce în filmul românesc luptele dintre armate, mari armate, reînnoadă în fapt un fir istoric, cel

început cu Independența României (1912). Deseori contestat, regizorul Cristian Mungiu a rezumat creația lui Nicolaescu la „călărit în filme cu replici din cartea de istorie”, sau declarația jurnalistului Cristian Tudor Popescu, care are un doctorat în cinematografie de la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică "Ion Luca Caragiale", și care a spus despre Nicolaescu că „nu a fost niciodată un cinefil. Nu l-am auzit niciodată să vorbească despre curente care l-au influențat, despre cinematografie. El vorbea doar despre filmele lui.” Sergiu Nicolaescu rămâne în amintirea noastră și prin ceea ce spune criticul de film Grid Modorcea care are un

doctorat în artă și care nu este de acord cu genul acesta de critici, "Opera (lui Sergiu Nicolaescu) e puternică, nu se clintește! Dacă ei (criticii viscerali ai lui Sergiu Nicolaescu) ar vedea numai Ciuleandra, ar înțelege cât de cinefil a fost Nicolaescu. E un film profund, psihologic, floare rară la noi. Și a-l asocia cu Amadeus al lui Forman este o obligație de cinefil!".

Sergiu Nicolaescu s-a autodefinit drept un "naționalist romantic". El rămâne în istoria cinematografiei prin numeroasele sale filme istorice care ilustrează toate perioadele istoriei poporului român, filme precum "Dacii", "Mircea", "Mihai Viteazul", "Carol I", "Triunghiul morții", "Noi, cei din linia întâi" și "Oglinda", prin seria de filme polițiste cu comisarul Moldovan, prin comedii și satirile sale (precum Nea Mărin miliardar și Poker), dar și prin excelențele sale ecranizări, "Atunci i-am condamnat pe toți la moarte", "Osânda", "Ciuleandra" și "Orient Express".

La proiecția specială pentru sărbătorirea zilei de 1 Decembrie participă și unul dintre cei mai importanți actori români, motiv în plus pentru a prezenta activitatea domniei sale. Vorbim despre **Virgil Andriescu**, cu un palmares impresionant: Peste 40 de roluri din care 30 principale pe scenele românești, peste 30 de roluri din care 6 principale în filme artistice de lung metraj, alte peste 30 de roluri din care 7 principale în filme de televiziune, alte zeci de episoade din serialele de televiziune. Strălucitor pe scenă, memorabil în multe creații cinematografice, director al teatrelor Ovidius din Constanța și Odeon din București, decorat, gratulat, consacrat de media, de public, de toți cei care l-au văzut și aplaudat în mari producții actricești.

Mesaj la aniversarea Dobrogei

Activitatea Centrului adună, în esență, toate formele culturii de masă, pentru toate vârstele, preocupările mergând în egală măsură spre valorificarea și conservarea tradițiilor populare, spre promovarea unor manifestări culturale de hobby și spre studiul individual de plăcere.

Așa cunoaștem foarte bine spiritul dobrogean, istoria acestui pământ dintre ape, oamenii care l-au slujit cu devotament și sacrificiu. Revista Centrului cultural intitulată, semnificativ, *Datina*, reușește să aducă cititorului informații despre viața și obiceiurile adunate peste ani în acest spațiu și să le redea publicului tânăr.

Preocupările instituției noastre în domeniul etnologiei sunt parte a băncii de date a culturii tradiționale dobrogene. Relevăm, cu sprijinul specialiștilor, aspecte ale civilizației multiculturale locale, generăm mișcări culturale complexe la sate, precum Festivalul de folclor Dan Moiescu sau Sărbătoarea viei și vinului dobrogean. În același timp organizăm evenimente importante sub tutela Consiliului județean Constanța, stimulând cultura tradițională.

Pentru noi, cei de la Centrul cultural "Teodor Burada", Dobrogea este locul unde viața capătă dimensiunea dragostei de oameni, indiferent de etnie, este locul în care –de oriunde ai veni – te simți solidar cu cauza provinciei, cu bucuriile și nevoile ei. Dobrogea reprezintă un tezaur folcloric inegalabil, un creuzet al civilizațiilor și culturilor pe care le cuprinde. Are nevoie doar de oameni care să vrea să investească cu generozitate în acest patrimoniu unic, fabulos.

Prof. Doina VOIVOZEANU

Fotografiile artistice din acest număr aparțin lui BOGDAN PALANGA,
absolvent al clasei de artă fotografică
- zona Enisala - Luncavița -Jurilovca. Și coperțile revistei poartă aceeași semnătură

Doar Dobrogea

În orice țară ar fi fost să ajung, de orice forme ale vieții aș fi fost înconjurat, gândul iar apoi întreaga mea ființă s-a întors de fiecare dată la Dobrogea. La praful și mărăcinii ei, la vântul ei de stepă, la chipul ei teluric și generos. Oriunde m-aș fi aflat, dorul de ea mă ajungea în cele din urmă. Dobrogea! Dobrogea! Pe fata aceasta ciudată, fică de rege get și de dansatoare tătăroaică, eu am iubit-o de pe vremea când umbla cu picioarele goale în țărână.

Am iubit mult vechile drumuri de calcar ale Dobrogei, orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii. Am mers și am mers pe ele, până ce Carul Mare se dădea peste cap, până ce răsărea sau apunea luna, am mers și am mers pe ele printre lanuri de grâu și de ovăz, până ce acoperea roua și păreau de argint. Am mers și am mers pe ele, până ce tot întreg universul părea un vis.” -

GEO BOGZA

Coarda

Georgeta ADAM

O scurtă prefață...

Mărturisiți cu mâna pe inimă: cine n-a sărit coarda în copilărie? Pe acea vreme nu se găseau în magazine sau în magazinele specializate în vânzarea jucăriilor! Dar cine se gândea la asta când o simplă sfoară se transforma într-un prilej de joacă?! Eu însămi mi-am amintit de ea și am căutat-o în memoria copilăriei atunci când un proiect european numit Math-Games (Games And Mathematics in Education for Adults – Jocurile și Matematica în educația adulților Erasmus+ Nr.: 2015-1-DE02-KA204-002260, 2015-2018, www.math-games.eu) mi-a prilejuit o incursiune în acest univers dintr-o perspectivă inedită. Cum putem să învățăm mai ușor secretele matematicii prin jocuri atunci când suntem deja adulți? Alături de parteneri din alte opt țări europene am avut răgazul să cercetăm, să scriem, să traducem, să desenăm, să diseminăm...

De curând, în 4 noiembrie 2017, la Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada” din Constanța, Asociația Jurnalistelor din România „Ariadna” a susținut o Conferință de diseminare a rezultatelor proiectului: cele două cărți, **Compendiul și Ghidul de Jocuri Matematice în limba română** (dintre autorii prezenți: dr. Georgeta Adam și prof. dr. Ioan Adam). Aproape 40 de profesori, învățători, bibliotecari, psihologi, actori, jurnaliști – toți formatori în educația adulților – au primit cărțile și câte un CD cu informații importante despre proiect.

Grație sprijinului doamnei directoare prof. Doina Voivozeanu și al conf. univ. dr. Aurelia Lăpușan, redactor șef al revistei „Datina”, cărora le mulțumim călduros, am trăit din plin bucuria de a împărtăși experiența noastră din acești aproape trei ani ai proiectului Math-Games. Ne-au mai fost de un real folos în organizarea evenimentului Ana-Laura Parfinov, referent la Centrul cultural „Teodor Burada”, actorul Dan Cojocaru și studenta Daniela Cojocă. Interesul deosebit pentru cunoștințele primite prin transferul de cunoștințe despre bogăția imensă a jocurilor și legătura acestora cu matematica, dar și cu viața de toate zilele l-am simțit la fiecare participant, dornic să asimileze diverse aspecte: cum se lucrează un plan de lecție în

pps, cum se accesează site-ul proiectului, cum se pot descărca cele două cărți în format world sau pdf, cum se alcătuiesc fișele de lucru, cum se face o evaluare on line, cum putem să ne facem propriile formulare google etc.

Un joc străvechi

Să începem, așadar, cu un exemplu anunțat în titlu: să prezentăm jocul Coarda pentru profesori și formatori care pot descoperi elemente matematice în acest simplu joc:

Privire de ansamblu

Gen: jocuri de mișcare în aer liber, mediu urban sau rural;

Jucători: 4-5 la varianta De la 10 la 1 și la Coarda în 3; Ceasul: 10-15 jucători;

Vârsta: Mai mult de 5 ani;

Timp de pregătire: 1 minut;

Timp de joc: peste 30 de minute;

Joc de noroc: Nu;

Abilități necesare : Abilități de orientare, numărare în timpul săriturii, schimbare strategică.

Descrierea Jocului

Pentru acest joc este nevoie de o coardă de sărit (sfoară, mai groasă, din cânepă; acum se găsește și în magazinele de jucării). Jocul presupune o memorie imaginativă, multă rapiditate, dexteritate și abilitate în a crea chiar un adevărat spectacol. Fetele sunt mai talentate decât băieții și iubesc jocul, practicându-l de la vârste fragede, apoi în

adolescență, tinerețe. Nu-și refuză deliciile jocului chiar și persoanele adulte.

Trebuie ca jucătorii să parcurgă corect toate cele 10 serii de sărituri diferite, în ordine descrescătoare, de la 10 la 1. Când greșește un jucător, adică s-a încurcat sau nu a făcut bine, trece altul la sărit coarda. Când ți-a venit rândul, reiei de unde ai rămas, nu de la început.

Câștigătorul se poate stabili în mai multe moduri, de exemplu cine a făcut cele mai multe serii de sărituri fără să greșească.

Câteva sfaturi

Nu sări prea înalt, ci doar atât cât să intre coarda pe sub picioare. Mișcă coarda din încheieturile mâinii, nu din umeri; stai cu coatele lipite de corp. La varianta Ceasul, alternează sensurile de învârtire pentru a nu ameți.

Faza 1: Se începe de la nr. 10 și se fac 10 sărituri cum știe fiecare sau de care vrea;

Faza a 2-a: 9 sărituri, se sare o dată cu dreptul, o dată cu stângul;

Faza a 3-a: 8 sărituri, se sare în 2 picioare, unul lângă altul;

Faza a 4-a: 7 sărituri într-un picior, la alegere;

Faza a 5-a: 6 sărituri cu picioarele drepte, lipite, se sare cu stângul în față și dreptul în spate, apoi invers, apoi iar cu stângul în față și tot așa de la 6 la 1;

Faza a 6-a: 5 sărituri, se sare o dată cu ambele picioarele despărțite, apoi apropiate, apoi iar desfăcute, apoi iar apropiate, apoi iar desfăcute;

Faza a 7-a: 4 sărituri, se sare de 2 ori în piciorul drept și de 2 ori în piciorul stâng;

Faza a 8-a: 3 sărituri, se sare cu picioarele încrucișate;

Faza a 9-a: 2 sărituri într-un picior, la o săritură se sare cu mâinile încrucișate;

Faza a 10-a: 1 săritură cu mâinile încrucișate.

Variante

Există variante în care la Faza a 5-a, cea cu 6 sărituri, se spune: „foaie verde stai de șase,/ l-am făcut pe 6!” (În românește acest distih rimează și are o funcție mnemotehnică).

Există și varianta în care la Faza a 9-a, cea cu 2 sărituri, jucătorul spune foaie verde de trifoi/ l-am făcut pe 2”. (Tot un distih rimat.)

Alte elemente specifice de vocabular la Coarda, Ceasul: „Ai greșit/Greș/ peci”, „Eram la 5!”, „Ba nu, erai la 7!”; „Dă-mi coarda, mă duc acasă!”

Coarda în 3: Există varianta în care doi țin coarda, cam la un metru și jumătate- doi distanță și o învârt, iar al treilea jucător sare. Pot sări chiar mai mulți coarda, dar atunci trebuie să fie mai lungă. La americani jocul se numește „Double Dutch”.

Varianta Ceasul : Jucătorii stau în cerc, iar cel care are coarda se așază în mijloc. Va roti coarda jur împrejur, la nivelul pământului și cei din cerc vor sări, pe rând, fără să atingă coarda. Cine atinge, iese din joc și va câștiga cel care rămâne în picioare.

Ce conținut matematic se poate învăța?

Aritmetică

Jucătorii numără, adună scad de la 1 la 10 și de la 10 la 1.

Efectuarea de statistici și înțelegerea unor informații simple din liste și tabele.

Geometrie

Recunoașterea și numirea a două forme geometrice (cerc, semicerc).

Referințe și Linkuri

www.math-games.eu

<http://www.infatablocului.ro/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Skipping_rope

Youtube

<https://www.youtube.com/watch?v=thLXlw0y1P8>

Martiri, monumente arheologice și artefacte din Cetatea Axiopolis

Cercetător științific doctor Sorin Marcel COLESNIUC

CARIERA ROMANĂ

Un amplu studiu despre cariera romană de la Cernavodă a publicat istoricul Grigore Florescu, în anul 1936, în Revista Societății Culturale Dobrogene *Analele Dobrogei*.¹ Gr. Florescu fusese delegat, de către Comisia Monumentelor Istorice, să cerceteze descoperirile făcute de muncitorii de la Fabrica de ciment, care exploatau masivul calcaros aflat la o distanță de aproximativ 400 de metri de podul ce traversa Dunărea. Istoricul a constatat că vechea carieră romană se întindea pe o distanță de aproape doi kilometri, până la Hinog.

Tehnica de exploatare, în antichitate, era următoarea: se curăța pământul de la suprafață, după care se extrăgeau blocurile de piatră, de sus în jos, astfel că se formau terase etajate, de la marginea carierei către interior. În anul 1936, unele blocuri de piatră încă se păstrau, între ele fiind săpate, cu târnacopul, șanțuri de 15-20 cm lățime și 45 cm adâncime. Fiind o piatră calcaroasă moale, pentru a nu se sfărâma, blocurile se desprindeau doar din partea de jos cu ajutorul penelor de lemn.

Lungimea blocurilor era, în prima zonă de extragere, de 110-120 cm, iar lățimea și grosimea erau de 45 cm. În cea de-a doua zonă erau blocuri cu lungimea de peste 150 cm, lățimea peste 65 cm și grosimea mai mare de 60 cm. Unele dintre ele aveau forme curbe, pentru a putea fi folosite în cazul construcțiilor circulare sau semicirculare. Blocurile de piatră erau pregătite pentru a fi ridicate și transportate, dar au rămas pe loc datorită unor posibile atacuri neașteptate ale popoarelor migratoare, este de părere Grigore Florescu.

HERCULE SCULPTAT ÎN CALCAR

Au fost descoperite și fragmente ceramice în timpul cercetărilor arheologice, dar cel mai important artefact este un relief reprezentându-l pe Hercule, aflat la înălțimea de 6,30 metri, pe peretele din spate al unei încăperi, într-o nișă arcuită în partea de sus. Înălțimea sculpturii este de 62 cm, iar

¹ Gr. Florescu, *Cariera romană de la Cernavodă*, în *Analele Dobrogei*, anul XVII, Institutul de Arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1936, pp. 33 – 46.

Hercule Saxanus

elementele corpului sunt disproporționate. Hercule este reprezentat nud, cu blana și capul unui leu, redat cu stângăcie. Aceste atribute apar de două ori: pe piept și pe brațul stâng. În mâna dreaptă ține un vas asemănător cu un *kantharos*, iar în cea stângă ține o măciucă. În partea dreaptă se observă și un altar, ce prezintă urme de foc, semn că în carieră se practica cultul lui Hercule. Cercetătorul datează cariera și relieful în a doua jumătate a secolului al III-lea p.Chr.²

CEI TREI MARTIRI DIN AXIOPOLIS

La fel ca pe întreg cuprinsul Imperiul Roman, și la Axiopolis s-au făcut simțite persecuțiile ordonate de împărații Dioclețian și Liciniu, împotriva creștinilor. La Axiopolis a staționat o legiune militară romană, care a făcut multe victime printre creștini. Printre cei mai cunoscuți martiri din Axiopolis sunt: Chiril, Chindeas (Chindeus) și Tasiu (Dasius).³ Numele lor

² Ibidem, p. 46.

³ Pr.prof.dr. Mircea Păcurariu, *Sfinții daco-romani și romani*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, pp. 39 – 40.

Inscripția despre martiri

sunt menționate pe o inscripție descoperită în anul 1947. Potrivit lui Adrian Rădulescu, ar mai fi un martir la Axiopolis, pe nume Euphrasin.⁴

Chiril era fie un martir local, fie suferise pentru Hristos, informațiile nefiind suficient de clare. Se presupune că peste mormântul lui s-ar fi ridicat o biserică. Chindeus era tot un martir local, probabil un daco-roman. Tasius este identificat de unii istorici cu Dasius, un ostaș care a pătimit în ziua de 20 noiembrie 304, în Axiopolis, după care moaștele sale au fost duse la Durostorum.

Dasius se născuse la Axiopolis și făcea parte din populația dacă romanizată, numele indicând originea sa.⁵ El era soldat în armata romană, în vremea lui Dioclețian, când se organiza sărbătoarea saturnaliilor. Această sărbătoare era dedicată zeului grec Cronos (zeul timpului), pe care romanii îl numeau Saturn. Obiceiul era ca un soldat roman, care se alegea prin tragere la sorți, să fie îmbrăcat într-o haină împărătească (după cum era înfățișat Cronos) și să fie numit, timp de 30 de zile, *rege al saturnaliilor*. În această perioadă, avea dreptul să recurgă la orice fapte nelegiuite și rușinoase și la diverse plăceri diavolești. La sfârșitul celor 30 de zile, era ucis cu săbiile și adus ca jertfă lui Cronos.

În momentul în care a fost ales prin tragere la sorți, Dasius a declarat că este creștin și că este gata să moară pentru Hristos și credința creștină. A fost închis imediat și judecat a doua zi în fața comandantului său militar, Bassus. A fost supus la numeroase chinuri pentru a se abate de la credința

creștină, însă Dasius a refuzat.⁶ Bassus a poruncit atunci să i se taie capul. Moaștele sale au fost duse ulterior la Durostorum, după care, în anul 579, au fost mutate la Ancona, în Italia, ele păstrându-se și în prezent în Biserica *Sfântul Cyriacus*. Pe mormântul lui Dasius se află următoarea inscripție: „Aici zace Sfântul martir Dasios, adus din Dorostol” (Durostorum).

Începând cu anul 313, prin Edictul de la Milano, creștinismul a devenit religie tolerată în Imperiul Roman. Edictul reprezenta de fapt o scrisoare adresată de Licinius (308-324) guvernatorilor provinciilor pe care el le stăpânea. Prin această scrisoare, semnată și de Constantin cel Mare (306-337), le solicita guvernatorilor să înceteze persecuțiile asupra creștinilor.

MORMÂNTUL PICTAT DE PE DEALUL HINOG

Mormântul pictat Hinog

Un obiectiv arheologic deosebit de important din zona orașului Cernavodă este mormântul pictat de pe dealul Hinog, ce poate fi datat în perioada evului mediu timpuriu. Monumentul funerar creștin este construit din piatră de calcar nefasonată, legată cu mortar (var hidraulic), are forma rectangulară, este orientat est – vest și se află la aproximativ un kilometru de cetatea romano-bizantină Axiopolis. Mormântul a fost cercetat în anul 1980 de către Virgil Lungu, care l-a descris pe larg în teza sa de doctorat.

Dimensiunile exterioare ale mormântului sunt următoarele: lungime – 4,07 m, lățime – 2,60 m și înălțime – 2,30 m, iar cele interioare sunt: 2,60 m – peretele nordic, 2,64 – peretele sudic,

⁴ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Editura Ex Ponto, Constanța, 1998, p. 156.

⁵ G. Popa-Lisseanu, *Încercare de monografie asupra cetății Drăstorul-Silistra*, Editura Minerva, București, 1913, p. 84.

⁶ Pr.prof.dr. Mircea Păcurariu, op.cit, pp. 39 – 40.

Mormântul pictat

2,11 m – peretele vestic și 2,08 m peretele estic.⁷ Intrarea în camera funerară are înălțimea de 0,97 m și lățimea de 0,73 m. Bolta este construită din cărămidă, iar pereții interiori sunt lutuiți cu un amestec de pământ galben și paie, peste care a fost aplicată pictura cu vopsea roșie reprezentând o cruce bizantină încadrată de doi pomi stilizați – pe peretele de vest și câte trei pomi pe pereții de sud și de nord. Peretele de est a fost pictat, de o parte și de cealaltă a intrării, cu câte o cruce și un pom, iar în dreapta jos se află o altă cruce simplă. La intrare sunt pictate alte cruci și pomi și literele „O” și „Y”, iar deasupra intrării litera teta „Θ”, monograme întâlnite frecvent pe inscripții sau diverse obiecte romano-bizantine.⁸

Accesul în mormânt fusese blocat de o placă de calcar, cu înălțimea de 1,41 m, lățimea de 0,96 m și grosimea de 0,12 m, ce avea sculptate pe una din fețe o cruce, iar pe cealaltă: o cruce, frunze de acant, un brad, triunghiuri și mai multe linii. În mormânt au fost descoperite cinci schelete (două de bărbați, două de femei și unul de copil), ceea ce demonstrează că era un cavou de familie, în care înmormântările s-au făcut succesiv, un obicei cunoscut în epoca romană târzie. Ca inventar funerar, au fost găsite⁹: o cruciuliță din aur cu montură din piatră și doi cercei din aur, o cataramă și o verigă din bronz, plăcuțe dreptunghiulare din lemn, fragmente de la o casetă din lemn și un cuțit.

În funcție de inventarul funerar descoperit, placa sculptată de la intrarea în cavou și pictura de pe pereți, mormântul creștin a fost datat la sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea. Fiind o cercetare de salvare, nu se știe dacă în zonă mai există și alte morminte. Virgil Lungu formulează câteva concluzii¹⁰: Axiopolis era

un veritabil port la Dunăre, reședința unor unități militare și un important centru religios al Scythiei Minor; mormântul își are sorginea în mormintele hypogeice; construcția funerară arată posibilitățile materiale ale unor locuitori ai cetății Axiopolis; defuncții nu erau niște prozeliți, ci vechi creștini ce păstrau tradițiile; mormântul pictat reprezintă cel mai târziu monument creștin al perioadei romano-bizantine, descoperit în Scythia Minor.

FRAGMENTE DE STELĂ FUNERARĂ

Grigore Florescu publică un material în *Analele Dobrogei*, din 1934, în care prezintă câteva monumente inedite din Muzeul Regional al Dobrogei. Printre acestea sunt și două fragmente dintr-o stelă funerară din calcar, descoperite la Cernavodă. Pe unul din fragmente se află decorul stelei funerare, iar pe celălalt inscripția, pe ambele fiind sculptat un vrej de iederă. Textul este următorul: „D(is) [M(anibus)] C. Valerius Germanus vix(it) an(nos) LXXVIII. C. Val(erius) b(eneficiarius) leg(ati) le(gionis) XI Cl(audiae) filius patri...”¹¹ Gr. Florescu consideră că este vorba de o familie de coloniști romani, stabiliți la Cernavodă sau la Axiopolis – Hinog, aflat la doi kilometri sud de Cernavodă. Mormântul fusese săpat, probabil, pe marginea drumului dintre Axiopolis și Seimeni.

UN CAPAC DE SARCOFAG

Tot la Cernavodă a mai fost descoperit și un fragment dintr-un capac de sarcofag, din același material ca și stela funerară, cu asemănări, realizat în tehnica reliefului, pe care este reprezentat același vrej stilizat de iederă.¹² Probabilitatea ca stela funerară și capacul de sarcofag să provină de la același mormânt este foarte mare. Pe frontonul capacului este reprezentată gorgona Medusa, cu aripi și șerpi în păr. Legenda spune că Medusa îi transforma în stană de piatră pe toți cei care o priveau în ochi. Mormântul datează din prima jumătate a secolului al II-lea p.Ch.

⁷ Virgil Lungu, *Creștinismul în Scythia Minor în contextul vest-pontic* (Teza de doctorat), Constanța, 1999, p. 78.

⁸ Ibidem, p. 79.

⁹ Ibidem, pp. 80-81.

¹⁰ Ibidem, pp. 84-85.

¹¹ Gr. Florescu, *Descoperiri arheologice în Constanța și monumente antice inedite din Muzeul Regional al Dobrogei*, în *Analele Dobrogei*, anul XV, Institutul de Arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1934, pp. 118-119.

¹² Ibidem, p. 127.

Constantin Brăiloiu (1893- 1958)

Ana Maria ȘTEFAN

Lumea culturală românească și etnomuzicologia sunt reprezentate de o viață exemplară printr-un ctitor al unui edificiu științific profund și impunător precum Constantin Brăiloiu. Specialiștii de astăzi îl consideră fără rezerve „fondatorul școlii românești de etnomuzicologie” (*Florica Irena Rădulescu- Folclorul Muzical Românesc din Perspectiva Diacronică și Științifică, Ediția Europolis Constanța, 2005, pag. 173.*) Talentul său a fost cultivat la cele mai bune școli din țară și din străinătate, acestui talent adăugându-i-se pasiunea pentru cercetarea cântecului popular.

Născut în 1893, Constantin Brăiloiu a fost fiul lui Nicolae, de meserie jurist la Înalta Curte de Conturi, și al Mariei-născută Lahovary, fire sensibilă,

bolnăvicioasă, cu o serioasă pregătire intelectuală.

Constantin Brăiloiu a început studiile în străinătate, la vârsta de 8 ani, însoțit de mama sa. Între anii 1901-1912, Constantin Brăiloiu își realizează studiile muzicale în Austria și Elveția continuând la Paris unde, sub îndrumarea lui A. Gedalge, urmează studii de compoziție, debutul fiind semnat în 1911.

Tot în aceeași perioadă face și cronică muzicală, publicând în diverse reviste din Elveția și Franța, iar la scurt timp, criticii parizieni îl descriu ca pe un „compozitor cu suflet de folclorist”. Mai târziu, între anii 1918-1943 dezvoltă o preocupare intensă pentru a pune bazele unei școli românești de compoziție. În acest sens înființează în 1920 împreună cu G. Enescu, D.G. Kiriac, Ion Nonna Otescu și Dimitrie Cuclin, Mihail Jora și alții, Societatea Compozitorilor Români, unde activează ca secretar general și teoretician până în anul 1943, anul în care se va stabili în străinătate.

O altă mare realizare înfăptuită de Constantin Brăiloiu este înființarea unei Arhive de Folclor a Societății Compozitorilor Români, realizare de mare importanță pentru cultura muzicală a acelei perioade care evidențiază totodată patriotismul tânărului muzician care a renunțat la cariera pentru care se pregătise, îndreptându-și toată atenția și

energia spre studiul folclorului. A pregătit viitori specialiști pe care i-a ales dintre studenții cei mai buni din Conservator. A predat istoria muzicii la Conservator începând cu anul 1921, iar în 1933, introduce folclorul ca disciplină. Predă în același timp aceleași materii la Academia de muzică religioasă, unde ocupă postul de rector pentru o perioadă și redactează totodată primele sale studii despre genuri, despre abecedarul muzical, pentru învățământul general.

Susține de asemenea o serie de conferințe la posturile de radio din țară și din străinătate, la muzee și alte instituții de cultură. A înființat împreună cu Eugene Pittard în 1944, Arhiva Internațională de Muzică Populară pe care o conduce până în ultimul moment al vieții. A pus bazele unui Cerc Internațional de studii etnomuzicologice cu sediul în Belgia, numit „Les Colloques de Wegimont”.

De altfel, în ultima parte a vieții, a ocupat funcții foarte importante: director al Arhivei Internaționale de la Geneva, conferențiar la Centrul Național de Etnografie Muzicală de pe lângă Musée de l'Homme din Paris, profesor la Institutul de Muzicologie de la Sorbona, ceea ce evidențiază reputația de specialist a lui Constantin Brăiloiu.

Postfață la o aniversare

Scaiul la 10 ani

Dan COJOCARU

„V-am dat teatru, vi-l păziți
Ca un lăcaș de muze;
Cu el curând veți fi vestiți
Prin vești departe duse;
În el năravuri îndreptați,
Dați ascuțiri la minte,
Podoabe limbii noastre dați
Prin românești cuvinte!”

Pe data de 17 noiembrie a.c., Teatrul de Stat din Constanța a sărbătorit 10 ani de la premiera spectacolului „Scaiul” în regia regretatului regizor și actor Ion Lucian. Acesta avea să prevestească la premiera din 2007 imensul succes de care s-a bucurat și continuă încă să se bucure acest spectacol. O comedie care, iată, și la 10 ani distanță de la premiera oficială umple sălile și se joacă cu casa închisă!

Acest eveniment a fost deosebit și prin faptul că pe scena teatrului din Constanța joacă cei mai longevivi actori încă în carieră, marea doamnă a scenei constănțene Ileana Ploscaru și mereu tânărul, chiar și la cei 90 de ani împliniți, Alecu Mereuță. Ambii au fost propuși de colegii din teatru pentru titlul de Cetățean de Onoare al Județului Constanța.

Ion Lucian, născut pe 22 aprilie 1924 la București și care ne-a părăsit pe 31 martie 2012, a fost unul dintre cei mai mari actori români de comedie în teatru și film, epigramist, director al teatrului Excelsior, societar de onoare al Teatrului Național București.

În cursul carierei sale a interpretat numeroase roluri, mai ales în comedii, dintre care cele mai importante au fost Guliță în „Coana Chirița”, Hlestacov în „Revizorul”, Tristan în „Câinele grădinarului”, Nae Girimea în „D-ale carnavalului”, Bulinger în „Șweik în al II-lea război

mondial", Jean în „Rinocerii", Mr. Jourdain în „Burghezul gentilom", avarul în „Harpagon", Mosca în „Volpone" și multe altele. A jucat, de asemenea, în piese puse în scenă la operetă și la Teatrul de Revistă. S-a remarcat și ca autor dramatic. Piesa de debut, „Din cauza unui punct", a fost jucată, pe rând, la Teatrul Municipal, Studioul C.I. Nottara și Teatrul de Comedie și Televiziune. Prima piesă pentru copii, „Cocoșelul neascultător", a fost scrisă în patru nopți la comanda Luciei Sturdza Bulandra, și s-a jucat timp de 17 ani în diferite teatre din România, inclusiv la Teatrul de Revistă Fantasio, ca și „Mușchetarii ...Măgăriei Sale". Alte piese din repertoriul lăsat moștenire: „Drumul e liber", „Snoave cu măști", „Cenușăreasa", „Nemaipomenitele aventuri ale lui Nils".

Îndrăgostit de mare și de orașul nostru, Maestrul Ion Lucian ne-a lăsat această moștenire de care spectatorii continuă să se bucure împărțind cu distribuția hohotele de râs și ropote de aplauze.

Comedia nu moare niciodată!

Despre Ileana Ploscaru s-a scris în ultima perioadă. A apărut chiar și un volum care îi este dedicat.

Iubește cu patimă teatrul căruia i s-a dăruit total, fără rezerve, cu infinit respect și pasiune.

Ileana Ploscaru, născută pe 31 ianuarie 1931 la Cluj-Napoca, a debutat pe scena Teatrului Național „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca la 24 februarie 1951, în spectacolul „Fântâna turmelor" de Lope Félix de Vega Carpio, în regia lui Ion Dinescu. În 1961, Ileana Ploscaru se transferă, prin concurs, la Teatrul de Stat din Constanța, debutând pe 12 noiembrie 1961, în spectacolul „Zări necuprinse", scris de Nikolai Virta și regizat de Constantin Dinischiotu. În prezent, Ileana Ploscaru este actriță a Teatrului de Stat din Constanța, evoluând în spectacolele „Scaiul" regia Ion Lucian, „Titanic Vals" de Tudor Mușatescu, regia Cristian Șofron, „Trei surori" de A.P. Cehov, regia Dominic Dembinski, și „Bătrâna și hoțul" de Viorel Savin, regia Iulian Enache.

Pentru cei 65 de ani de activitate, dintre care 55 pe scena teatrului constănțean, Consiliul Local Municipal Constanța i-a acordat Ilenei Ploscaru titlul de Cetățean de onoare.

Roluri interpretate de-a lungul unei cariere construite cu foarte multă muncă: Ioana din „Ciocârlia" de J. Anouilh, Hecuba din „Hecuba" de Euripide, Irina din „Trei surori" de A. P. Cehov, Laurincia din „Fântâna turmelor" de Lope de Vega, Andromaca în „Andromaca" de Racine, Aurelie din „Nebuna din Chaillot" de J. Giraudoux, Catarina din „Îmblânzirea scorpiei" de W. Shakespeare sunt doar câteva dintre cele mai importante roluri.

„În timpul spectacolului nu ai timp să simți oboseala. Eu sunt un om optimist. Cred că trupul acesta mi-a păstrat sufletul tânăr, iar dacă sufletul este tânăr, atunci și corpul ține pasul, cât poate, după el", spune Ileana Ploscaru.

Alecu Mereuță, Nea Alecu cum îi spun colegii, a absolvit Institutul de Arte, Facultatea de Teatru, promoția 1952, fiind studentul unor mari actori ca Nicolae Bălțățeanu sau Costache Antoniu. „Actor înzestrat cu talent și cu o mare plăcere de a juca, Alecu Mereuță își iubește personajele ca pe propriile-i progenituri. Un moldovean cu inimă largă, vibrând neconținut pentru toți și tot ce-l înconjoară", au scris Georgeta Martoiu și Anaid Tavitian în lucrarea „Thalia ex Ponto la cumpăna de milenii".

Poate și datorită faptului că și-a petrecut o mare parte din viață mergând pe bicicletă a contribuit la longevitatea lui Alecu Mereuță care atunci când a împlinit 90 de ani declara, „Mai am 10 ani și poate la o sută am să ies și eu la pensie. Poate!"

În varianta 2017, „Scaiul", de Georges Feydeau, în regia, traducerea și adaptarea lui Ion Lucian, îi are în distribuție pe Dana Dumitrescu, Mihai Sorin Vasilescu, Cosmin Mihale, Adrian Dumitrescu, Ileana Ploscaru, Iulian Enache, Dan Cojocaru, Laura Iordan, Ana Maria Ștefan, Maria Lupu, Remus Archip, Alexandru Mereuță, Andrei Cantaragiu, Laura Crăciun, Gelu Ciobanu, Emil Băncilă, Dănuț Capră, Ion Mandache. Și pentru că nu mai este printre noi să îl aplaudăm pe cel care a fost Eugen Mazilu.

Distribuția se schimbă, dar spectacolul merge mai departe, the show must go on!

La mulți sănătoși și fericiți ani, Scaiule !

Viața, sufletul și muzica

Maria Mirela ENE

Dacă nu ar fi existat muzica, am fi fost triști, săraci spiritual. Dar ea, muzica, ne-a fost dată de Bunul Dumnezeu, o găsim în tictacul inimii, oftatul gândurilor, în cântecul păsărilor, foșnetul frunzelor, adierea vântului, susurul râurilor, vuietul valurilor.

Iar nouă, oamenilor, ne-a dat înțelepciune și talent, să știm cum să adunăm sunetele într-o „clepsidră” fermecată - portativul -, iar când „spargem clepsidra” sunetele își iau zborul, se transformă în fluturi, porumbei, culori de curcubeu... cântece înălțătoare care ne fac viața... cântec.

Nu pot să-mi imaginez viața fără muzică, fără această prietenă sinceră și devotată inimilor romantice și nu numai.

Muzica ajunge în adâncul unui suflet îmbibat de romantism... și, cum nu se poate romantism fără picături de tristețe, constat că tocmai aceste picături reușesc să dăruiască mai multă frumusețe lăcașului în care s-a „cuibărit” tristețea... Constat că tocmai această tristețe înobilează sufletul, îl îmbracă cu o haină frumoasă, o haină brodată cu dantelăria romantismului. Cu siguranță că într-un suflet ce nu cunoaște tristețea muzica nu poate trece pragul! Suntem binecuvântați de regina Muzică, ea reușind să mulțumească sufletele.

Muzica reușește să pătrundă în inimi, să creeze punți „de la inimă la inimă”, punți pe care sufletul se plimbă în tihnă, nevăzut de nimeni, însoțit doar de sunetele mângâietoare și de amintirile pe care le-a „colecționat” de-a lungul vieții.

Punțile muzicale oferă echilibru, dăruiesc armonie, culoare și multă pasiune, daruri pe care ni le însușim în călătoriile imaginare, în călătoriile sufletului pe tărâmul muzicii, unde frumosul și delicatețea armoniilor ne mângâie fiecare pas. Viața devine mai frumoasă când dăm frâu liber visurilor pe care le-am ascuns într-un sertar al sufletului...

Din păcate, muzica nu poate să ne dăruiască decât frânturi de vise, frânturi de fericire, clipe de fericire pe care le adunăm într-un album prăfuit. De ce prăfuit? Pentru că nu reușim să deschidem

sertarul în care se află „albumul fericirii” decât foarte rar.

Viața, amestec de iubire și ură, de tristeți și bucurii, de lacrimi și zâmbete...

Obosim trecând de la o stare la alta, simțim că sufletul moare când nu reușește să iasă dintr-o stare apăsătoare, o stare în care lacrimile îl îneacă, simțim că murim puțin câte puțin. Uităm de noi, uităm că mai există fericire. Bine că există muzica, cea care reușește să ne teleporteze într-o lume a visurilor frumoase, a poveștilor pe care nu am avut curajul să le povestim sau să le așternem într-un jurnal.....

IUBIREA, VISELE SI SPERANȚA

Ce poate fi mai romantic decât să te plimbi la braț cu visele și amintirile în pași de tango-vals... un vis, o nebunie...

Iubirea și iar iubirea... acest giuvaier pe care vrem să îl purtăm în cufărul inimii.

Iubirea, destinația la care visăm să ajungem încă de când ascultăm poveștile copilăriei... Visăm la acea iubire ca în povești, ne dorim să fim îndrăgostiți, să iubim și să fim iubiți... ajungem într-un timp al vieții în care ne povestim nouă înșine... Noptile senine - nopți cu stele strălucitoare și lună plină - sunt cele în care Țesem povești de iubire, povești stropite cu lacrimi de fericire, povești în care toți devenim mici sau mari poeți.

Toți ne dorim sănătate, bani și iubire.

Cam greu să le avem pe toate. Cele trei cuvinte încearcă să se unească și să formeze un triunghi însă, din păcate, în viață de cele mai multe ori lipsește una dintre laturi... cam greu să le avem pe toate... Eu nu cunosc pe nimeni care să fie posesorul acestui triunghi format din sănătate, bani și iubire.

Frânturi De Gânduri Pe Aleea Muzicii

Asertivitatea

Dragoș Florin CONSTANTINESCU

psihoterapeut – hipnoză clinică și terapie ericksoniană

De curând răsfoiam o carte, iar pe prima pagină autoarea (care mi-a fost profesor universitar și un om minunat) îmi scrisese câteva cuvinte: „Poți spune DA sau NU în funcție de ce vrei tu...”. Mesajul, așa cum l-am înțeles eu, nu reprezintă altceva decât îndemnul pentru însușirea unui comportament asertiv. Aceste cuvinte m-au urmărit o vreme în acea perioadă și au reprezentat un punct de plecare în dezvoltarea mea personală.

Actualmente în literatura de specialitate, pentru desemnarea unei comunicări eficiente și, respectiv, a conduitelor optime, se întâlnesc tot mai des sintagmele de comunicare asertivă și comportament asertiv. Dar ce înseamnă de fapt asertivitatea?

Prin comportament asertiv, sau comportament prin care cineva se afirmă pe sine însuși, înțelegem „un comportament ce îi permite unei persoane să acționeze cât mai bine în interes propriu, să își apere punctul de vedere fără o anxietate exagerată, să-și exprime sentimentele în mod sincer și să se folosească de propriile drepturi fără a le nega pe ale celui alt” (J. Cottraux, 2003, apud. Dafinoiu, 2005).

Așadar, caracteristicile comportamentului asertiv sunt, în linii mari, următoarele:

- * autovalorizare, credință în dreptul de a-ți exprima propriile opinii și de a acționa pentru satisfacerea propriilor nevoi;
- * capacitatea de a comunica, de a împărtăși propriile experiențe cu ceilalți, mai degrabă decât de a păstra totul pentru tine;
- * respectarea drepturilor și nevoilor celorlalți;
- * capacitatea de a alege cum să răspunzi oamenilor și situațiilor;
- * sentimente confortabile în legătură cu propria persoană, cu nevoile și acțiunile personale (Dafinoiu, 2005).

Există numeroși oameni cărora le este greu să spună „nu” (bineînțeles, doar atunci când își fac un deserviciu acceptând ceva); care își asumă responsabilități care nu le revin, neglijându-le pe ale lor; care renunță la ei sau la ceva privind propria persoană, iar asta le creează un anumit disconfort; care nu-și pot susține opinia într-o anumită situație; care se simt timizi, și lista poate continua. Toate

aceste comportamente crează sentimente de anxietate, depresie, imagine și stimă de sine scăzută, care, de multe ori, nu fac altceva decât să întărească aceste comportamente disfuncționale.

Dacă am putea să ne imaginăm relațiile umane pe un continuum asertivitatea se situează undeva la mijlocul acestuia, iar la cei doi poli găsim comunicarea și comportamentul pasiv, respectiv comunicarea și comportamentul agresiv. Asertivitatea, agresivitatea și pasivitatea reprezintă forme diferite de manifestare în relațiile interpersonale, fiecare dintre acestea exprimându-se într-o manieră specifică atât verbal, cât și nonverbal. Cunoașterea lor reprezintă o primă condiție a dezvoltării capacității de autocontrol în situații sociale. Cu toții știm situația în care un timid, încercând să-și controleze emotivitatea, devine obraznic; el trece de la un comportament pasiv la unul agresiv, între altele pentru că nu diferențiază bine între aceste manifestări și cele specifice comportamentului asertiv.

Asertivitatea produce relații puternice și emoții negative minimale, pe când agresivitatea este legată de relații cu o puternică încărcătură emoțională. Deși multe dintre comportamentele nonasertive pot conduce la atingerea obiectivelor personale, pe termen lung acestea au consecințe negative asupra calității relațiilor noastre (în atingerea obiectivelor oamenii agresivi adoptă mental strategia „eu câștig – tu pierzi”).

Majoritatea interacțiunilor noastre sociale presupun nu numai manifestări verbale, ci și nonverbale. Fiecare dintre noi știe cât de important este *cum* spunem ceea ce spunem și de aceea dezacordul dintre mesajele verbale și cele nonverbale poate reprezenta sursa unor probleme relaționale importante.

După cum aminteam anterior, a fi asertiv înseamnă să ai capacitatea de a-ți promova propriile drepturi concomitent cu respectarea drepturilor celorlalți. Aceste „drepturi asertive” pot fundamenta relații interpersonale mai sănătoase, dacă ne vom aminti întotdeauna că și interlocutorul nostru are aceleași drepturi ca și noi. Așadar, fiecare

dintre noi are dreptul:

- ★ de a fi propriul judecător a ceea ce face și spune;
- ★ de a nu oferi motive și scuze pentru propriul comportament;
- ★ de a nu fi responsabil pentru descoperirea soluțiilor la problemele celorlalți;
- ★ de a se răzgândi;
- ★ de a face greșeli;
- ★ de a spune „nu știu”;
- ★ de a lua propriile decizii;
- ★ de a spune „nu înțeleg”;
- ★ de a spune „nu-mi pasă”;
- ★ de a spune „nu” fără sentimente de vinovăție.

Asertivitatea înseamnă să fim pregătiți pentru ceea ce vrem să obținem, să știm foarte clar care sunt nevoile noastre, înseamnă confruntare și presupune curaj. Unii spun că este greu să fii asertiv, alții, prin stilul lor propriu, spun că este ușor. Deoarece nu este un comportament natural cu care ne naștem, ci un comportament și un mod de comunicare învățat (deci o abilitate care trebuie

cunoscută și apoi exersată), un lucru este cert: este nevoie de multă practică pentru a putea fi asertivi.

Psihoterapia reprezintă un aliat de încredere pentru cei care doresc însușirea unor astfel de abilități prin diferite exerciții și programe de dezvoltare a asertivității.

Aș dori să închei cu două versuri ale lui Octavian Paler care îmi răsună în minte: „Am învățat că atunci când sunt supărat am DREPTUL să fiu supărat/ Dar nu am dreptul să fiu și rău”.

dragos.constantinescu.psi@gmail.com

Bibliografie

Brad A. Alford, Aaron T. Beck, *Puterea integratoare a psihoterapiei cognitive*, ed. Trei, 2011

Ion Dafinoiu, Jeno-Laszlo Vargha, *Psihoterapii scurte*, ed. Polirom, 2005

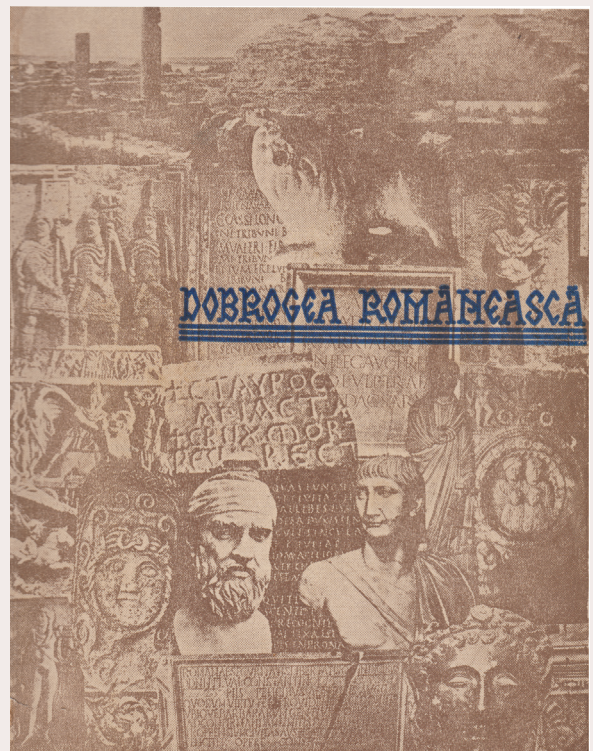
Ralf T. Vogel, *Psihoterapie cognitiv-comportamentală și psihanaliză*, ed. Trei, 2008

UN DAR LA SĂRBĂTORI

În cinstea aniversării a 139 de ani de la revenirea Dobrogei la Țară, Centrul cultural "Teodor Burada" a realizat ediția anastatică a lucrării *Dobrogea românească*, lucrare îngrijită de ELSA și G. DIMITRIU SEREA și apărută la editura "Acțiunea Românească", f.a.(1938).

Ediția anastatică a presupus reproducerea textelor prin procedee tipografice specifice și folosirea tehnologiei de tipar electronic dând garanția că această ediție este identică până la amănunt cu prima formă a lucrării. Scopul acestei ediții este de a oferi celor interesați, dar și bibliotecilor și instituțiilor culturale o lucrare de referință pentru cunoașterea Dobrogei.

Din colecția de lucrări anastatice realizate de Centrul cultural "Teodor Burada" se numără, printre altele, *Albumul național al Dobrogei*, Petru Vulcan, 1866-1877-1906, Tipografia regală, *Constanța cu împrejurimile ei*, Ioan Adam, *Colinde*, culegere întocmită de G. Breazu, *Constanța și Techirghiol*, Ghid ilustrat, 1924, *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, *Dobrogea* de Ion Simionescu și altele.

Lucrare îngrijită de ELSA și G. DIMITRIU-SEREA

Sărbătoarea moșoaielor din Luncavița, Tulcea - 6 decembrie-6 ianuarie

CEATA DE MOȘOI

Dimpreună cu Sărbătoarea Teilor, **Moșoiul** - marcă înregistrată, plasează localitatea în unicitate și continuitate. Pregătirea măștilor, a colindelor, a dansului ritualic, a paradei din Ajunul Crăciunului etc reprezintă etapele acestei mari sărbători. Ansamblul de colindători "*Moșoaietele*" al Comunei Luncavița participă anual la cele mai importante evenimente, spectacole de radio și televiziune ale țării. Consiliul European, expoziții internaționale, televiziuni naționale, au cunoscut frumusețea acestui obicei unic în Dobrogea. Zgomotul produs de talanga moșoaielor pregătește noul an care se apropie, îl curăță de rele, îl primenește. Luncavița trezește în decembrie tradiția, prezentul și viitorul. Luncavița trăiește în decembrie alături de simbolurile ei cele mai de preț, care renasc mereu, în casele ei, pline de freamăt, bucurie, rude, miros de sarmale și plăcinte.

Moșoiul și Moșoicuța reprezintă cele mai arhaice forme ale creștinismului, alungătorii tuturor relelor și nenorocirilor, care încearcă să pună stăpânire pe

sfârșitul anului și să contamineze pe cel nou, care abia se zărește.

Moșoiul are rolul de a „curăța” sufletul de rău, de a primeni conștiințele noastre, și mai ales, de a Vesti și Slăvi Nașterea Mântuitorului!

Moșoiul apără și sfințește casa gospodarului, o pregătește atât pentru Crăciun, dar și pentru Anul Nou. El este „moșul” casei, bătrânul ancestral, sfătuitorul, ocrotitorul, care nu trebuie să lipsească din nicio gospodărie!

Zgomotul produs de talanga moșoaielor se aude prima dată în noaptea de 6 decembrie, de Sf. Nicolae, și este semnalul de start al sărbătorilor, ridică părul pe mâini și face pielea de găină, aduce lacrima amintirii, bucuria prezentului și speranța viitorului, este marca de identitate, a luncăvițeanului, în cele două sate în care acesta locuiește, Luncavița și Rachelu!

Parada din seara din ajunul Crăciunului este monumentală, moșoaietele defilând în toată

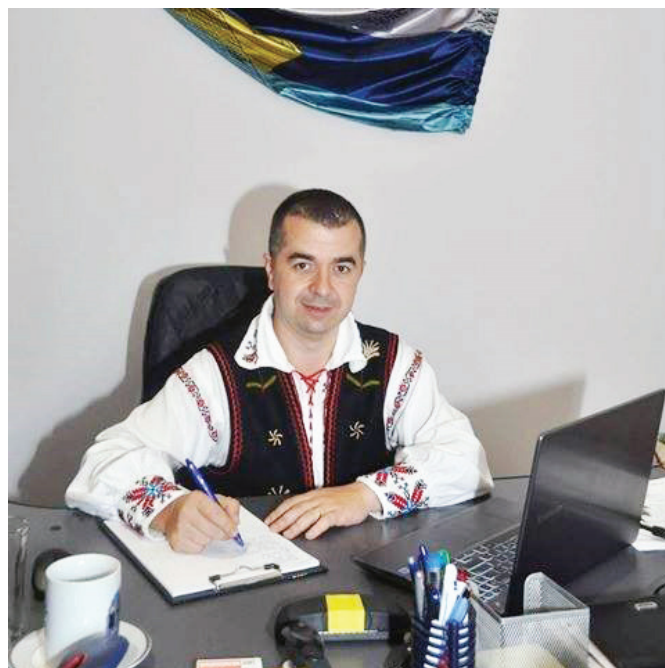
localitatea pentru ca pe la orele 17:00 să urce, sau să coboare, în centrul comunei, colindând întreaga asistență. Participă mii de cetățeni ai comunității și turiști atrași de farmecul sărbătorii luncavițene. După evenimentul din centrul satului, moșii pornesc la colindat pe toate ulițele din Luncavița și Rachelu, mergând la familiile acestora, la prieteni, dar în special la fetele care abia așteaptă să se mărite. La paradă participă pe lângă Ansamblul de colindători "Moșoaiele", și Ansamblul "GHIOCEL DE LA LUNCAVIȚA" care încarcă atmosfera de sărbătoare cu tradiția locului prin cântec și dans tradițional.

Moșoiul și moșoiuța cântă ultima dată pe 6 ianuarie, de Bobotează, marcând sfârșitul sărbătorilor de iarnă: "Lerului în seara de Ajun și de Bobotează, când preoți botează, lumea-ncreștinează, / Lerului lumea și norodul, și pe noi cu totul, lerului să fiți sănătoși!

Versurile colindelor care însoțesc moșoaiele sunt păstrate cu sfințenie în forma lor arhaică și se cântă pe cete: "La lină fântână" (colind de fată mare), "Colindul cel mare – Dinaintea istor curți", "Doamnele" (colinde pentru casa gospodarului), "Cerbul", "Ciutele" (colinde de vânătoare), "La creangă de vișinel" (colind de copil) etc. Cetele sunt de bătrâni, de flăcăi, de "liberați de armată", și chiar de copii. "Se-aprind în noapte candelă pe cer, Moșii sună „cloapete” pe vale, Și măști se prind în dansuri ancestrale, Și vin colindătorii...Lerui Ler!"

Evenimentele sunt anunțate din timp atât în mass media județeană și națională cât și prin intermediul internetului, pe site-ul comunității locale www.comunaluncavita.ro, pe facebook, youtube etc, pentru a atrage cât mai mulți turiști cu scopul de a dezvolta acest segment conform Strategiei Locale a Comunei Luncavița.

Începând din anul 2013 Sărbătoarea Moșoaielei, alături de Sărbătoarea Teilor, din Luncavița, au fost introduse de Asociația „Cele mai frumoase sate din România” (AFSR) în „Calendarul Sărbătorilor Satului Românesc”, fiind sprijinite de Ministerul Turismului și Autoritatea Națională pentru Turism.

De menționat că primarul comunei Luncavița, **Ilie Ștefan, și fratele său Marian** se implică nemijlocit în organizarea acestui străvechi obicei. Instructor artistic al *Moșoiului* este **Gheorghiță Trandafir**.

ILIE ȘTEFAN : „*Moșoaiele reprezintă traducerea noastră a Crăciunului, marcă înregistrată a comunei Luncavița, simbolul de neprețuit al luncavițenilor și rachelenilor, singurele localități din Dobrogea unde se mai păstrează o astfel de tradiție- unicat. Este un ritual cu moșii și moșoiuțe, care prin măștile speciale confecționate dintr-o plantă, tărțăcuță sau catrună, așa cum se spune la noi, fac această tradiție unicat în întreaga țară! Este una din bogățiile cele mai importante pe care le are comuna Luncavița, o rampă de progres a comunității noastre! Acum toată Dobrogea și foarte multă lume din România știe de existența moșoaielei. Ele au participat an de an la cele mai importante spectacole și festivaluri de folclor, la cele mai renumite televiziuni, colindând inclusiv Consiliul Uniunii Europene de la Strasbourg!*”

(Articol reprodus din revista Nord Dobrogea Cultural, nr. 11 din anul 2016, cu acordul editorului. Fragment din „Anotimpurile Luncaviței” de Petru BRUMĂ)

Testament

Aurelia LĂPUȘAN

S-au împlinit 60 de ani de la încheierea colectivizării Dobrogei. La 19 octombrie 1957, Comitetul regional de partid și Comitetul executiv al Sfatului Popular regional Constanța raportau Comitetului Central al partidului și Consiliului de Miniștri că „sarcina colectivizării agriculturii a fost îndeplinită cu succes”. Era ziua în care țăranii din Chilia Veche din Delta Dunării au constituit ultima gospodărie din regiune.

Mă gândesc, din ce în ce mai des, că legea asta nouă, a pământului, nu este decât o mare, dureroasă amăgire, motiv de discordie, vrajbă pusă la cale de câțiva deștepți care conduc și astăzi, ca și ieri, din umbră, ițele vieților noastre. Ceea ce se spune reconstituire, drept de proprietate, refacerea unui bun nu este nici pe departe justiția cerută în numele celor care s-au chinuit prin pușcării și războaie. Este încă o reașezare a patrimoniului național după principiul – etern românesc – cine poate ia mai mult.

N-am mai primit înapoi tot pământul bunicului, doar o fâșie de zece hectare, repartizat în altă parte, spre Dropia, crăpat de secetă, scorojit de drumuri și animale de păscut, ars de scursorile de la Complexul zootehnic.

Pământul acesta nu are nici o valoare sentimentală pentru noi. E mort, nu mai cere iubire. Cine să-l mai apere? Cine să-l

mai muncească cu sudoare și drag? Fiecare din noii proprietari așteaptă doar ziua împărțelii. Să fie cât mai mare ofranda. Să ajungă. Să sature.

Nimeni nu se mai gândește, lăcomit de poftele nemaipoftite până acum, la testamentul bunicului...

...De ce, oare, memoria copilului devine selectivă până la a reduce primii ani de viață într-un flash, ca un simbol? Pentru mine această secvență unică, ce mi-a însoțit mai apoi drumul cu un înalt semn al mirării, a fost momentul eliberării bunicului. Din pușcărie. Atunci credeam că e rușine să spui celor de seama ta, prieteni de joacă, cu hainele lăbărțate și cârpite, că bunicul – bărbatul acela înalt, semeț, de care aproape îmi era frică – venea dintr-un loc de întuneric unde stătuse fără speranță mai mult de trei ani.

Era, cred, spre primăvară, o zi care nici mohorâtă nu părea, nici clară, din zori. Unchiul Ionel, venise de seara, după un zvon că le-ar da drumul. Erau trei care fuseseră ridicați din sat, din așternutul lor, într-o noapte. Bunicul era primul, el instigase, se spunea, adică se pusese în fruntea răzvrătiților. Vorbit șoptit, să nu aud eu, copilul, secretul poverii de pe umerii lor. Casa noastră din chirpici, proaspăt tăvăliți în picioarele feciorelnice ale mamei, devenise cuib de taină. Vine, nu vine? Pe mine mă purtase și pe la vorbitor de câteva ori, însoțind-o

1940. Zănfir Tudorică

pe bunica, având o grijă aproape bolnavă de pachetul cu mâncare ce îl pregătea zile în șir, din toate bunătățile ogradei sale, numai că acolo, în fața unui milițian pulhav, răsfrânt în grăsimi și nesimțire, asistam neputincioase la gesturi aproape automate, de a strivi fiecare produs, de a amesteca brânza cu cozonacul sau de a scobi ouăle pentru a căuta vreun bilet sau vreo unealtă de evadat, o precauție de oameni bolnavi, care ne umilea încă o dată. În fața bunicului, de după gratii, cu mulți milițieni răi alături, nu prea știam ce să spunem, dădeam din cap și de o parte și de alta, plângeam cu toții în scurgerea sacadată a minutelor acordate.

Când ieșeam la aer, după mai mulți pași tăcuți, bunica mă întreba invariabil:

* Fata mea, ce-a spus Zamfir? E sănătos? Se simte bine?

La început m-am mirat. Cum mă întrebă tocmai pe mine despre ceea ce a văzut mai bine,

căci scaunul era mai înalt și mai aproape de gratii, iar bunicul aproape numai în ochii ei se uita? Apoi m-am lămurit că bunica nu prea vedea bine, și pentru că totdeauna își uita ochelarii, și pentru că plângea din nimic. Așa încât eu aveam datoria de a rămâne atentă la toate aceste minute de vorbitor, pentru a le repovesti înflorat, cu amănunte, și mamei, și unchilor, și mătușilor, și chiar verilor mei mai mari. De atunci mi-am descoperit, cred talentul de povestitor. Pe bunicul îl revedeam puternic, luptându-se cu fiarele pădurii, sfârtecându-și hainele înzebrate, gonind pe poteci luminoase. Încetul cu încetul, povestirile mele căpătau fantasmagorice elemente decorative.

Bunica nu mă contrazicea niciodată. Strângea în colțul basmalei gândurile, lacrimile și dorurile. Oare de ce bunica nu a purtat în toată viața ei care i-am cunoscut-o decât o basma neagră, în patru colțuri lungi, încadrându-i fața albă în rigorile unei vârste ce n-o avea?

Când a murit i-au legat capul cu o basma decorativă cu buline, alb și negru, iar peste șapte ani, când au deshumat osemintele ei pentru a le înbălsăma, în vin și rugăciuni, pe retina mea îngrozită am prins doar imaginea unei tigve dezgolate de carne, dar acoperite cochec cu buline carbonizate, păstrate în alb și negru, singurul lucru ce nu-mi amintea de bunica.

Întâi a venit la poartă o femeie. Și a strigat peste gard:

* Hei, oameni buni, așteptați pe cineva?

Mama a rămas descumpănită în fața ușii. Cine era străina care știa zbuciumul nostru, care striga atât de tare secretul familiei, șoptit în lacrimi și dor atâtea amare nopți? Șovăia. Ce să-i spună străinei? Că bunicul meu și tatăl ei era în pușcărie, că nu știuseră mai bine de doi ani nimic de el? Că un om de bine, avocat, care cine știe ce păcate de neam trăgea după el, a găsit dintr-o întâmplare dosarul l-a citit, i-a plăcut mândria omului neîngenuchiat de colectivă și s-a autopropus apărător al unei cauze din capul locului pierdută? El, avocatul, ne-a dat de știre unde este bunicul, ce se poate face, cum se poate striga fapta lui. Au urmat luni de judecăți, pe la București, probe, martori, alte lacrimi, alte vorbe.

Femeia de peste gard privea iscoditor în curtea noastră. Spuse, ceva mai încet:

* Este cineva venit de la drum lung și tare obosit, stă pe un cufăr, pe strada Coiciu – lângă poștă – nu departe de aici. Așteaptă. Nu mai poate merge și m-a rugat pe mine să-i anunț fata ori ginerele. A zis că pe undeva, pe aici, stă fata lui, Marioara...

* E tăticu, șopti mama, loane, auzi? E tăticu. loane...

Eu deschisesem deja poarta. Trecusem dincolo de ea ca o hotărâre. Simțeam pentru prima dată că mi se oferă o șansă. O șansă pe care nu trebuia s-o scap.

Străzile fuseseră rebotezate proaspăt cu nume luate din vocabularul politic al zilei: popor, dor, steag, fulger, dezrobirii, biruinței, 7 noiembrie. Celelalte străzi își păstrasera numele de grădină: frunze, crin, merișor, trandafir, răzoare, izvor... Într-o aliniere de paradă, casele, fără personalitate, încropite din sărăcie, înghesuite, stinghere, cu privata la stradă, să se vadă. Circulase un zvon că în alte părți, la olteni, bunăoară, nu aveau așa ceva. Trebuințele se făceau la nasul câinelui și al orățăniilor grădinii, într-o comunitate de nevoi, din care esențial era să nu se piardă nimic.

În Dobrogea era altfel. Se amestecaseră obiceiurile coloniștilor cu cele ale localnicilor, se împrumutaseră o sumedenie de datini, astfel încât de multe ori uitai că vecinul este tătar și-i duceai ouă roșii de Paști, așteptând de la el baclava rumenită în sirop, la Ramazan.

În stradă copiii jucau cirlic. Doar aici, la noi, se practica ciricul. Era un joc de iuțelă în care nu-ți trebuiau decât două bețe, unul lung și altul, cârligul, un crâmpei de scândură cu care încercai să lovești pe celălalt. Un fel de strămoș otoman al tenisului de masă, în care materialul sportiv era gratis. Ca și loviturile pe care le primeai peste degete din dorința lacomă de a deveni campionul cartierului. Eram împărțiți în tabere, după vârstă și starea materială, cei câțiva avuți, care trăiau în case din cărămidă, nu din chirpic, având privilegiul de a nu ne accepta în perimetrul lor de stradă.

Bunicul fusese eliberat din pușcărie din lipsă de probe. După ce doi ani încheiați făcuse reeducare la "politici". Se purtase bine în închisoare și era mândru de corectitudinea lui. Primise și un calificativ bun. În limbajul cifrat al detenției aceasta însemna dreptul la terci. Când vorbea de această fiertură caldă, oferită preferențial după meritul de a nu urla prin gratii, sau de a refuza munca, ochii i se abureau brusc și o fierbințeală îi cuprindea fața. Stătuse într-o celulă fără lumină, un fel de beci, la securitate, rezemat de peretele apos, scorojit de igrasia care provenea de la o scurgere a peninsulei, una din canalizările vechii cetăți tomitane prin care se colectau zăzile, murdăriile de tot felul, într-un zumzet continuu, ca o lopată a timpului.

Nu l-am întrebat nici unul din noi de unde venea și cât târâse de cufărul vechi, ros de carii, prins în chingi de sârmă. Ne-am făcut că nu-i observăm hainele rupte, cârpite de el strâmb, cu ac din agrafă, purtat prin multe mâini, de toți cei care trebuiau să iasă afară în ținută omenească, adică fără prea multe zdrențe.

Unchiul Ionel l-a săltat în brațe, aproape pe sus, i-a petrecut mâna subțiori și l-a luat ca pe un copil, mai mult târându-l cu el. Mama mi-a făcut semn să trag de cufăr. Mi-era frică să nu ne vadă copiii cartierului, priveam pe furiș în curțile oamenilor și strângeam din dinți. Dar nimeni n-avea timp să ne privească. Sau, poate oamenii erau deja învățați cu acest spectacol nou al străzii. Pușcăriașii de astăzi erau oamenii respectați de ieri, erau vinovații fără vină. Niciodată, nici un vecin n-a făcut vreo aluzie, oricât de mică, la bunicul meu – pușcăriaș.

În sat a fost totdeauna socotit frunzașul obștii. Muncise de mic din greu, trăsesse și la plug înhămat în curele, ținuse în spate casă grea, cu guri multe de hrănit. Strânse cu palma, cu pasul, cu zgârcenia pământului, adunase pentru fetele lui zestre, fiecăreia hectarele ei, oile și vitele ei, cuverturile, covoarele ei. Avea o socoteală clară. Atâta valorează tinerețea, atâta frumusețea, atâta școala. Pusese fiecăreia temelie de casă în funcție de toate aceste coordonate. Avea pământ bun, în buza satului, pe deal, între derele, unde se adunau apele din ploii și se păstrau apoi zile în șir, în ciuda arșiței. Puțini săteni strângeau atâta grâne toamna, ca nea Zamfir. Hambarele lui se umpleau, negustorii îi ciocăneau la poartă tocmind preț bun. Era respectat și temut.

Avea și oi, și cai, și vaci cu lapte. Bunicul avea și șase cai, arab pur sânge, exemplare rare, prășite cu timpul în grajdurile sale, după tot felul de farmece și descânțece. Pusese peste tot, pe sub grindă, sub șă, în iesle, petale de trandafir roșu care se spune că aduce fertilitatea, usca flori de betunia ca să descurajeze farmecele altora, sădise în fața grajdului doi tei pentru a veghea fericirea casei.

Iepele fătau numai noaptea și la acel ritual încălzit de flacăra lămpașului bunicului nu lăsa pe nimeni să asiste. Târziu, spre sfârșitul vieții, i-a permis fiului său, Ionel, o mică inițiere în această misterioasă lume a cabalinelor. Bunicul moșea, bunicul ștergea mânzul cu paie uscate, puțin jilăvite în rouă, alese de el anume din mijlocul snopului, de acolo de unde ele se coc în mirosuri primenite. Ce le spunea bunicul mânjilor lui scăpătați spre viață, când îi ajuta să se ridice pe picioarele firave, nu se știe, n-a lăsat nimănui vorbe. Se lega o vrajă, se aduna un flux de energie și iubire, căci caii bunicului

erau altfel decât toți caii satului. Îl iubeau, îl urmau, îl slujeau numai pe el.

Orice ar fi făcut bunicul, dar să-și dea caii și averea la grămadă, în colectivă, era prea de tot. Nu se putea convinge, nu accepta în ruptul capului. Sudoarea pentru pământ, pentru fiecare palmă de pământ deștelenit prin munca lui și a fetelor lui. Asta nu, nu putea face. Începuseră murmurele în casă.

* Bre, tată, ce facem, bre? Uite că a lui Gârbă s-au înscris, și Vizireanu și Custură. Se zice că altfel nu se poate. Că a venit ordin de la Constanța să se încheie colectivizarea cât mai repede, să fim primii în România. Uite, la Ioan Corvin s-a încheiat, oamenii au început munca la un loc, au petrecut de minune la pădure, la "Eminescu".

Mult mai târziu, să fi fost în 1985, descifram în arhivele colectivei de la Ioan Corvin cum 41 de familii, doar atât, cei mai săraci din sat – căci listele de inventar cuprindeau până și solnițele cu sare, farfuriile din tablă și bețele pentru drapele – își dăduseră asentimentul să se adune la un loc, ceea ce, în fapt, nu reprezenta decât o formă de cooperativizare utopică.

Bunicul Zamfir rămăsese singurul din sat neînscris. De mai multe ori pe zi îi băteau la poartă propagandiștii de la centru. Muncitori tineri, cu femei lăsate pe-acasă, singure și slobode, nespălați cu zilele, flămânzi, hăituiți, amenințați, bătuți, erau trimiși prin sate să-i lămurească pe țărani.

Îi era milă de ei, puteau fi feciorii lui. Îi înțelegea, îi compătimea. Știa că nu au nici o vină. Erau în misiune impusă. Ce lung blestem! Ce timpuri murdare! De ce trebuia să le apuce și pe astea? Făcuse, va să zică, două războaie, refugiase, pierduse o fată în floarea vârstei, bolnavă de tuberculoză, îi spărseseră țișanii într-o noapte casa și-i spurcaseră cuferele cu zestre ale fetelor. Iar acum, peste toate astea, colectiva, mai ceva ca holera.

S-a hotărât.

* Gata, n-am ce face, măi, femeie! Mă duc. Adu hârtia.

Oamenii satului priveau din spatele caselor.

* Se duce și nea Zamfir, ziceau ei, despovărați brusc de curiozitate. Până la urmă a cedat și el. Așa o trebui.

Bunicul nu vedea, însă, pe nimeni. Din scândura căruței, simțea doar freământul nefiresc al cailor. Înstrăinați dintr-odată de stăpânul lor. De ce i-a biciuit cu biciul! Caii mei, crescuți în ograda mea, răcoriți în mâinile mele? Mă ascultau și cu gândul, nu era nevoie decât să le fluier o melodie și mă duceau lin acasă. Așa se certa în gând când a ajuns

în curtea noului colectiv. De fapt, casa lui Boros, moșierul, devenită prima din sat bun al poporului.

Președintele Gheorghe Roman, fostul văcar de la marginea satului, îl aștepta. Îl văzuse de departe și-i ieșise în cale.

* Bine-ai venit, nea Zamfire. Va fi bine, zău! O să lucrezi și dumneata cu ei când vrei. Dar mândri armăsari mai ai! Or fi năvălași! I-aș pune la căruța mea de președinte. Ce zici, bre?

Bunicul tăcea de sus. Parcă n-auzea. Parcă nu vedea. Președintele se gudura pe lângă căruță. Privea admirativ. De câte ori nu râvnise el să-și strecoare trupul pe lângă coapsa armăsarilor lui Zamfir Tudorică! De câte ori nu aruncase ochiade peste gardul din tizic și piatră care adăpostea atâta rânduială în gospodărie! E drept, i se întindea de fiecare dată o bucată de pâine sau de brânză, o slănină iarna, ceva de dulce duminica. Iată că într-o zi văcarul se făcuse comunist, iar peste câteva zile președinte. Și-i cerea bunicului mereu caii, să și-i pună la șaretă. Să se plimbe acum prin sat, altfel decât desculț, zdrelit în praf și gloduri.

...Mi-l amintesc pe bunicul nu numai tânăr, semeț, în măreția trupului său drept, ci și în ultimele luni înaintea morții: gârbovit, albit de riduri și mai ales știrb, fără nici un dinte. Cu gingiile tocite adânc, o fâșie de os îmbrăcată în carne roșie, poroasă. Am aflat târziu, și nu de la el, că și-a pierdut dinții, toți odată, în pușcărie. La un interogatoriu. Pe el îl anchetau numai noaptea, de la ora 24⁰⁰ la 2⁰⁰. Fix două ore. După metode "clasice". Întâi i se oferea ceremonios o țigară dintr-un pachet așezat pe masă. Ori o acceptai, ori nu, sfârșitul era același:

* Spune, moșule, paștele mă-tii, cine te-a învățat să te revolți? Cine te-a pus să urnești satul din colectivă? Tu ai fost capul sau altul? Spune, porcule, spune!

Și-l îndesau în pumni și picioare.

În arestul securității, în iarna aceea căinoasă, când marea devenise pe câteva sute de metri, chiar un kilometru, patinoarul copiilor, jocul acesta, scăpat la el prin mila unui milițian care-i șoptise bunicii în momentul când l-au ridicat din sat să i-l dea, l-a ajutat să îndure frigul și să-l învingă. În nopțile în care nu putea dormi de foame, în celula înțepenită de întuneric, își sprijinea bărbia de mâneca lui și plângea molcomit, pe furate, deși n-avea cine să-l vadă. Plângea dorul de acasă, dorul de lumină, plângea libertatea pierdută. Bunicul n-a regretat niciodată gestul său, dar nici nu s-a mai socotit un om liber după ce-a ieșit din pușcărie, până la moarte. Viața lui o băgase toată în colectiv. Când îl întrebam despre anii de detenție, despre

șirul de necazuri cu care și-a copleșit familia, spunea că-i pare rău doar că a rămas singur. Că atunci s-a ridicat tot satul, să spargă colectiva, dar repede s-a lăsat îngenunchiat la loc. Acum, părea o răzbunare personală a lui Gheorghe, văcarul, ajuns președinte peste noapte; cu el, gospodar de frunte al satului, rămas sărac cu învoială. Își dădu seama târziu cât de mult îl ura. Vedea în el răul acela, ca o molimă, care se întinde peste tot satul, peste oraș, peste sufletele oamenilor. Mai ceva ca un război. Acolo, lucrurile sunt clare. Pe de o parte tu; pe de alta, dușmanul. Îl vezi, îl știi, ataci.

La Mărășești sărise din tranșee și înfipsese baioneta. Nu îl interesase în cine, căci el era ostaș, trebuia să lupte, știa că în fața lui este dușmanul. Așa nimiciseră ei, soldații români, dușmanul de la Mărășești. Cu credință în Dumnezeu, în rege și țară. Se socotea cu mândrie soldatul în opinci și nu uita să ne povestească nouă, nepoților, despre acele zile și nopți de august însângerate, despre România Mare, despre bărbăția lui.

Bunicul gândea că acum era altfel decât la Mărășești. Acum avea în față oameni cunoscuți din sat, de la care primise binețe și vorbe, chipuri care-și purtau viața alături de a lui cu aceeași credință. Ei îl anchetau.

* De ce ai făcut-o, moșule? Ai? Ți se urâse cu binele? Ai? Paștele mă-tii de chiabur!

Doi ani fără judecată. Doi ani de anchetă și de muncă silnică.

Când i-a scos la muncă – ce binefacere să ieși din celulă în fiecare zi – el a cerut să lucreze piatra. A cioplit pietre pentru noul stadion al Constanței. Îi scoteau în zori, cu câini, puști și gardieni și-i lăsau să bată piatra pe arșița verii, când fierul se încingea, stânca scânteia, iar palmele lor deveneau așchii de sânge închegat. Într-o zi a cioplit pe furate: Zamfir Tudorică, 22 mai 1954.

Când dorurile nu-mi vor mai da pace voi pleca și eu să caut piatra bunicului, din stadion. Să-i mângâi așchiile care i-au sângerat palmele și să-i strig cu glas de taină: dragul meu, ți-ai pus inima în pământul pe care l-ai adunat strop cu strop în băutura familiei și pentru că nu ai vrut să-l dai de bună voie, ai devenit deținut politic și ai plecat într-o lume, ducând cu tine nesupunerea și mândria unei întregi vieți!...

Sărutul Mâinii la Timp de Război

Constantin BOTEA, CANADA

Se întâmplă de cele mai multe ori seara și de obicei în lunile de iarnă. Noaptea erau lungi și camera unde stăteam de vorbă până târziu era dominată de căldura sobei care îmbia la istorisit.

-Cum s-a întâmplat ca acel om pe care nu l-ai întâlnit niciodată, să facă un gest atât de neobișnuit? Eram mic și avid de detalii despre al doilea război mondial unde luptase și tata, război care se terminase în urmă cu circa 12-13 ani, iar mulți militari români, precum și tatăl meu, aveau așa de multe de povestit despre multitudinea de evenimente la care au participat cu sau fără voia lor.

-Stai, măi băiete, zicea el, să-ți spun cum de am ajuns acolo și felul cum soldații români și soldații inamicului, eram expuși la moarte prin situațiile create de manevrele trupelor militare.

Tăvălugul războiului care începuse în 1939 când Germania a atacat Polonia, s-a extins prin toată Europa și curând după aceea ne-am trezit cu trupele germane în România.

Tot în 1939, României i se iau cu forța de către Rusia teritoriile Basarabiei și Bucovinei prin tratatul dușmănos semnat între Ribbentrop-Molotov, miniștrii de externe ai Rusiei și respectiv Germaniei.

Din nou, printr-o decizie arbitrară, Germania ia decizia să dea Ungariei o parte din partea de nord a Ardealului Românesc.

Aceste lucruri au făcut ca mare parte a românilor să se simtă

nedreptățiți și încolțiți din toate părțile, iar când Germania a cerut României să se alăture în război împotriva Rusiei, Antonescu a fost de acord. Se spera ca printr-o victorie a Germaniei împotriva Rusiei, țara noastră, ca aliată, să-și recapete teritoriile Basarabiei și Bucovinei, anexate ilegal de către ruși.

Când s-a dat mobilizarea în România în anul 1941 și armata a primit ordin să intre în război alături de Germania împotriva Rusiei, majoritatea militarilor români au considerat că este o onoare să lupte pentru reîntregirea teritoriului țării.

Povestea tata cum în vara anului 1941, diviziile românești se îndreptau spre est și erau masate aproape de granița cu Rusia. Pe 22 iunie 1941 au primit ordin de atac din partea generalului Antonescu, conflictul împotriva trupelor sovietice desfășurându-se cu succes și rapiditate în prima fază a războiului.

Trupele rusești au fost împinse spre interiorul propriului teritoriu, fără a putea face față înaintării diviziilor germane, aliate cu cele românești, ungurești etc. În luna august armata română înaintase deja până în apropiere de Odesa

și au început lupte de stradă cu trupele sovietice, cu multe victime, morți și răniți din ambele tabere.

Soldații ruși încercau cu disperare să oprească înaintarea trupelor române, însă militarii români erau determinați să câștige victoria și să cucerească orașul.

În aceste locuri și evenimente s-a întâmplat ceva, o secvență din multe alte momente ale războiului la care tatăl meu și alți militari români au participat în decursul anilor de război.

Compania din care făcea parte el se despărțise de restul batalionului, ei fiind atrași într-o zonă a Odesei unde rușii opuneau o rezistență foarte dură. Românii se luptau pentru fiecare casă în parte, ca apoi să treacă la cucerirea altei case după ce inamicul era anihilat. Mulți camarazi de arme ai tatălui meu își pierduseră viața sau fuseseră răniți până la acea oră a după-amiezii când el s-a trezit pe coridorul unei case față în față cu un soldat rus.

Tatăl meu era renumit în tinerețe ca având o forță fizică ce-l făcea imbatabil în confruntările cu ceilalți tineri de seama lui. Acum, la război această înzestrare fizică i-a folosit în lupta la baionetă care s-a impus în situația când s-a aflat în față cu inamicul în acea casă din Odesa.

În atacul pe viață și pe moarte care s-a iscat între tatăl meu și soldatul rus, din câteva mișcări de duel cu baioneta la armă, a reușit destul de repede să-l pună

la pământ pe soldatul rus și să-l deposeze de armă. În momentul când tatăl meu a ajuns cu baioneta la gâtul inamicului, a cărui față și privire erau desfigurate de spectrul morții iminente, și-a dat seama că viața soldatului rus învins și pus la pământ depinde de o secundă, timp în care un miliard de gânduri i-au străfulgerat mintea. Și-a adus aminte de cârticica cu chipul lui Isus Cristos dăruită de cumnata lui (sora mamei mele) în ziua când a plecat pe front. Acea cârticică, o mica parte din Evanghelie, i-a marcat faptele din ziua când a ajuns pe

prima linie, gândind că și în război poți să faci fapte umane chiar dacă ești nevoit de multe ori să ucizi.

În acea secundă când viața soldatului rus atârna de un fir de păr, tata decide să-i cruțe viața. Simțindu-se stăpân pe situație, cu arma rusului în posesia lui, îl trage puternic de gulerul vestonului, și-l ridică de la pământ. Prin semne, tata îi dă de înțeles înspăimântatului soldat că nu-l va omorî. **Când a înțeles mesajul, soldatul rus a căzut în genunchi și i-a sărutat mâna.**

Între timp ceilalți camarazi ai tatălui au apărut la fața locului și surprinși de ce vedeau, l-au întrebat în glumă de nu cumva s-a făcut popă, de-i pupă soldatul rus mâna.

Apoi, în timp ce tata îl ducea pe rusul făcut prizonier de-acum, spre zona de comandament unde erau adunați prizonierii, din gesturi a înțeles că avea doi

copii, moment în care și-a adus aminte de cei doi copii ai lui pe care-i lăsase acasă cu mama. S-a bucurat în inima lui că l-a lăsat să trăiască.

-Creștini ca și noi, mai zicea tata ... rusul își făcea crucea pe dreapta ca ortodocșii noștri.

Pe la începutul anului 1942, regimentul din care făcea parte tatăl meu a fost readus în țară pentru refacere, după luptele grele prin care trecuse și unde foarte mulți militari au căzut la datorie.

La Cotel Donului – Începutul Sfârșitului.

Odată ce comandamentul militar a hotărât că refacerea regimentului de care aparținea tatăl meu s-a încheiat, au început deplasarea din nou către frontul rusec unde lucrurile nu stăteau bine pentru Germania și aliații ei, printre care și România. Germania cerea trupe cât mai multe și cât mai repede, forțându-i mâna mareșalului Antonescu să accelereze sosirea militarilor români în zona Donului, Volga și Stalingrad, unde rușii deveniseră tot mai rezistenți la atacurile trupelor germane și aliații lor.

Majoritatea diviziilor române, insuficient dotate pentru război, au fost comasate la ordinul nemților, de-a lungul râului Don, pe o lungime de zeci de kilometri în partea sudică a Donului. Pe malul celălalt se aflau puternic amplasate diviziile rusești cu infanterie, tancuri și artilerie masivă. Zona era numită **Cotel Donului**, datorită schimbării direcției râului în locul respectiv.

Armata română nu era într-o situație prea bună, comandanții din linia întâi făcând plângere către statul major că aprovizionarea trupelor era foarte necorespunzătoare, datorită lipsei de hrană și muniții.

Deasemeni echipamentul militarilor insuficient adecvat pentru iarna care se apropia rapid, zăpezile deja făcându-și apariția încă din octombrie. Unele unități erau rămase cu echipamentul de vară, soldații fiind expuși permanent la îmbolnăviri din cauza frigului. Unii militari aveau moralul așa de scăzut că își dădeau propria rație zilnică de pâine în schimbul unui pachet de țigări.

Pe linia frontului se simțea că ceva de mare anvergură se pregătea din partea rușilor, care între timp reușiseră să cucerească o zonă pe malul sudic al Donului, zona în care se fortificaseră foarte puternic cu întăriri masive de artilerie, infanterie și tancuri.

Sosise și luna noiembrie, cu zăpadă multă, iar frigul devenise așa de cumplit încât soldații nu știau dacă vor fi uciși mai degrabă de ger decât de gloanțele sau obuzele inamicului.

Într-o dimineață, povestea tata, mult mai devreme decât în alte zile, rușii au început un violent bombardament de artilerie peste pozițiile românești, de o intensitate devastatoare de parcă era iadul pe pământ. Se părea că nu se va mai termina niciodată, așa de mult au tocat obuzele pozițiile românilor.

La un moment dat, odată cu zorii zilei, au început să apară departe la orizont o linie de tancuri rusești pe flancul stâng și o altă linie de tancuri înaintând pe flancul drept. Au continuat să se apropie permanent de pozițiile românești, dar cu o deschidere mare pe ambele flancuri. În același timp "ploaia" cu obuze de artilerie continua să decimeze pozițiile românești.

În timp ce tancurile rusești avansau nestingherite pe ambele flancuri, departe pe linia orizontului, au apărut valuri mișcătoare care după scurt timp s-a dovedit că erau interminabile trupe de infanterie rusească înaintând spre pozițiile românești.

Tata spunea că erau așa de mulți infanteriști ruși că nici nu se fereau de gloanțe, ci pur și simplu dădeau impresia că erau angrenați într-o ofensivă ce o desfășurau în pas lejer, și nici cel puțin nu se oboseau să tragă înspre liniile noastre.

La rândul lor tancurile rusești, înaintând pe ambele flancuri, trecuseră deja de aliniamentul trupelor românești și tot mergeau în linie dreaptă în interiorul spațiului ocupat de trupele noastre.

La un moment dat cele două linii de tancuri și-au schimbat direcția începând să încercuiască din spate pozițiile trupelor române, timp în care artileria rusească și-a oprit canonada care timp de mai multe ore semănase moarte la metru pătrat peste pozițiile românești.

Tatăl meu și alți câțiva camarazi care erau încă în viață în zona lor de tranșee, cu groază au

văzut tancurile rușilor venind acum din spatele lor, strângeau cercul forțând trupele române spre mijlocul încercuirii.

În această situație fără ieșire, tatăl meu și încă alți câțiva rămași fără muniție, dar încă în viață după barajul de artilerie, s-au prefăcut ca fiind morți, iar cercul tancurilor a trecut peste ei fără să știe că unii dintre morți erau de fapt vii.

Au stat așa nemișcați până la venirea serii, când cu încetul s-au regăsit un număr de circa 15 militari scăpați din încercuirea rușilor. Un ofițer care se afla printre ei a deschis o hartă și sub comanda lui au început să se deplaseze cu precauție în retragere pe direcția sud-vest, adică spre România.

În haosul enorm format de încercuirea și atacul extraordinar de puternic al rușilor, grupul celor 15 militari români au găsit niște cai de-ai trupelor românești abandonăți. I-au încălecat și la adăpostul întunericului au galopat pe direcția România toată noaptea. Înainte de sosirea zorilor au găsit o pădure și s-au afundat în ea la adăpost ca să nu fie văzuți de trupele rusești aflate de-acum în plină ofensivă. Ca să-și potolească setea au mâncat zăpadă, iar caii i-au hrănit cu frunze și iarbă uscată din pădure. Ziua a trecut fără să fie descoperiți de inamic și la orele serii au ieșit spre marginea pădurii să vadă dacă au cale liberă. Odată cu lăsarea întunericului au prins curaj și cu ajutorul hărții pe care ofițerul o studia cu atenție, au continuat drumul toată noaptea. După circa două - trei zile, au întâlnit un alt grup de militari români scăpați din încercuirea de la **Cotul Donului** și informându-se unii cu alții, și-au dat seama că sunt deja în siguranță și departe de trupele rusești.

În seara celei de-a treia zi de retragere spre spatele frontului românesc, au găsit trupe ale armatei române încartiruite într-o localitate din Basarabia. Pentru prima dată, după multe zile de foame și nesiguranță, au primit mâncare și au putut să-și potolească setea. Au mai trecut încă trei zile de peregrinări și în sfârșit au ajuns la granița cu România, unde s-au prezentat la comandamentul militar din zona respectivă, raportând despre miile de militari români căzuți la **Cotul Donului**, și prin ce au trecut ei în timpul și după scăparea din încercuirea rușilor.

După controale medicale, tatăl meu a fost pus în tren și trimis acasă la familie, pentru refacerea necesară ca urmare a evenimentelor dure întâmpinate pe linia întâi a frontului.

Dalia - floare cu nume de fată

Anca JIGMOND

Blocată! Blocaj! Blocare! Să mi se întâmple mie așa ceva, n-aș fi crezut! Și cum e bine niciodată, să nu spui niciodată, așa a fost.

Off și-un pantof, spunea mamaia. Dar nici off-ul, nici pantoful nu mă ajută. Și totuși ce scriu eu astăzi, ce parfum de floare mă agață?

Îmi vine să plâng, zău așa! Beau o cafea, beau un ceai, mai beau o cafea, mă învârt bezmetică prin casă. Iar plâng. Mai bine râd. O fi de comedie?!

Sau poate așa sunt eu, mă bucur ca un copil, plâng ca un copil și înainte de orice îmi plac florile, îmi plac culorile și astăzi vă spun:

"Sărbătoriți tot ceea ce vă face diferiți!

Căutați noile plăceri în viață și continuați să treceți peste provocările de orice fel, nu le lăsați să vă tragă înapoi.

Descoperiți ceea ce lumea are și păstrează pentru voi, fiți mereu atenți la piedicile ce viața vi le pune."

Măi, asta sunt eu. Ești tu. Noi suntem. Și nu suntem la ora de gramatică. Zâmbesc. Râd. Mă bucur. De toamnă. De soarele călduț. De florile mele ciufulite. De grădina mea haotică.

Vorbim astăzi despre Dalie (al ei este mesajul de mai sus). Frumoasă floare. Unii ar zice că este de vară. Este longeviva mea de toamnă!

În culori deosebit de bogate, doar albastrul și negrul lipsesc din coloristica lor, cu formele și dimensiuni variate creează impresia că ar fi vorba de mai multe tipuri de flori, nicidecum de una singură. Există flori gigantice, medii, pitice, cu petale mari, rotunde, ascuțite, ovale, în măsură să asigure o expresivitate mare și mesaje variate atunci când sunt oferite.

Originară din America de Sud, floarea – simbol al Mexicului, se presupune că și-a primit numele de la însuși Carl Linnaeus, părintele taxonomiei. An la rând cercetătorii s-au străduit să-i schimbe numele în Georgina, poate de aceea floarea de dalie este cunoscută la noi și sub numele de Gherghină.

Sunt mulți cei care o consideră floarea lunii august, dar și mai mulți o asociază cu floarea celor născuți în noiembrie. Așa o vom considera și noi, floarea lunii noiembrie! Dalie sau Gherghină, asta contează mai puțin. Rămâne o floare superbă, ce te îndeamnă să stai cu capul sus, mândru atunci când ești pus în situații dificile, să faci schimbări majore în sensul pozitiv, atunci când situația o cere, să găsești mereu echilibrul între aventură și relaxare, să îți iei angajamente față de persoanele importante din viața ta.

Să vorbim puțin și de întrebunțările daliilor.

Dalia a fost la început privită ca o sursă de hrană, tuberculi săi fiind folosiți ca înlocuitori ai cartofului, dar s-a renunțat rapid la această idee, eu zic că pe bună dreptate. Acum, cine ar strica frumusețe de floare, doar ca să faci o tocană?

Înainte de apariția insulinei, diabetul era tratat cu un extract denumit "zahăr diabetic" extras din tuberculi.

La final vă spun să o oferiți părinților, persoanelor iubite, tuturor celor față de care aveți sentimente de dragoste și apreciere, spuneți-le că îi iubiți, spuneți-le că sunteți fericiți știind că sunteți iubiți!

ANUNȚ ȘI REGULAMENT privind decernarea PREMIULUI DE PRESĂ „GEORGIANA VOINEAGU”

Asociația Femeilor Jurnaliste din România „Ariadna” lansează din acest an concursul de presă „Georgiana Voineagu” în scopul încurajării talentelor care se manifestă în aria jurnalismului din media scrisă, radio, televiziune și on line și sprijinirii apariției unor lucrări de valoare.

Premiul „Georgiana Voineagu”, dedicat memoriei ziaristei constănțene dispărute prematur dintre noi în 2016, va fi un prilej de a răsplăti **inventivitatea, inovația, puterea creativă în media, starea de veghe în presă, curajul și voința de autodepășire**. La concurs pot participa jurnaliste care nu au depășit vârsta de 40 de ani cu lucrări publicate în presă, având ca tematică încurajarea egalității de gen, a culturii, a diversității, cetățeniei europene etc. Lucrările pot fi propuse de către oricare jurnalistă pe suport de hârtie, CD, stick și vor fi însoțite de o scurtă motivare scrisă din partea celei care îl propune spre evaluare.

Juriul concursului va fi alcătuit din 3 membre și va fi stabilit de Comitetul director al Asociației Femeilor Jurnaliste din România „Ariadna”.

Lucrările scrise vor fi prezentate în format electronic, în conformitate cu standardele uzuale (font: Times New Roman; corp: 12; cu diacritice) și vor fi trimise, împreună cu motivarea celei care o propune, cu un scurt *curriculum vitae* și o copie după cartea de identitate a candidatei la adresa de poștă electronică a asociației: asociatiaariadna@gmail.com sau la adresa poștală:

str. Știrbei Vodă, 16, ap. 21, et. 5, sector 1, cod poștal 010112, București.

Pot fi depuse lucrări apărute în intervalul 10 septembrie - 10 decembrie 2017. Data limită de trimitere 31 ianuarie 2018. Festivitatea de decernare a premiului va avea loc la Constanța în luna februarie 2018.

Candidata va depune lucrarea în forma imprimată și va indica data apariției, publicația, postul de radio, de televiziune sau site-ul unde a apărut. Sunt acceptate numai lucrări în limba română.

Candidata va fi în întregime responsabilă de acuratețea datelor din lucrare, de corectitudinea lingvistică și gramaticală sau de formatul audio sau video.

Juriul poate selecta o singură lucrare.

Rezultatul se va anunța public și pe site-ul asociației www.asociatiaariadna.com
Premiul va fi însoțit de o diplomă și de lucrări sau mijloace tehnice care vor veni în sprijinul dezvoltării profesionale a jurnalistei respective.

Primul publicist al Dobrogei – Ion Ionescu de la Brad

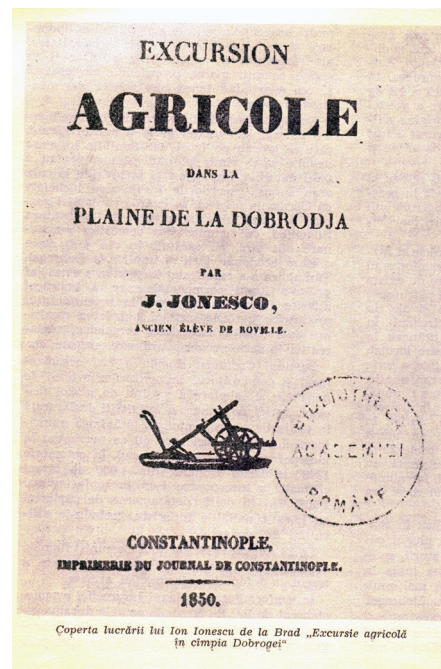
Aurelia LĂPUȘAN

S-a născut la 24 iunie 1818, în orașul Roman, din părinți cu stare socială modestă. Și-a petrecut copilăria la Brad, la o mică fermă a tatălui său. Urmează cursurile Academiei din Iași. Manifestă vocație enciclopedică, cultură umanistă. Traduce cu mare succes lucrări de literatură universală, din limbile franceză, latină și greacă. Mai târziu, învață turca, germana, engleza și latina. La absolvirea Academiei a fost trimis să studieze agricultura în Franța, la ferma-școală de la Roville, apoi și în alte centre agricole din această țară. În scopul desăvârșirii studiilor a făcut nenumărate excursii pe jos, prin Franța, Germania, Elveția ș.a. Este unul dintre fruntașii revoluției pașoptiste, prieten cu Nicolae Bălcescu, Ion Ghica. După exilarea capilor revoluției, ajunge profesor și director la Școala de agricultură de la San Stefano – Turcia, apoi la una înființată de el însuși pe domeniile vizirului Reșid Pașa, în Tesalia. A fost membru în Consiliul imperial de agricultură și expert pentru moșiile sultanului. Enciclopedist, membru al Academiei de științe române, întemeietor al economiei agrare ca știință.

Dobrogea îi datorează acestui mare patriot, revoluționar activ, una din cărțile fundamentale pentru perioada stăpânirii otomane. Cunoștea foarte bine meleagurile pontice, încă din anul 1849, când îi scria lui Ion Ghica: „Am auzit că mai multe familii de țărani din Valahia se află alungate din țară pe țărmurile drepte ale

Dunării. Unii zic că acest număr ar ajunge până la cifra de 3.000; dar măcar 300 de-ar fi, totuși s-ar putea face cu dânsese o colonie, un sat de țărani expatriați, cu o organizare bine cumpănită, spre a asigura traiul lor, spre a-l deprinde în cultura mică și în cultura mare, bazate pe libertate, spre a forma și lumina pe copiii lor. Un cuib de români în care să se crească ideile Proclamației este lucrul prin care am scoate din avortarea revoluției elementele cele mai curate pentru o viitoare mișcare și, ce este mai important, pentru consolidarea ei prin organe formate de noi...” (Victor Slăvescu, „Correspondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1848-1874”, București, 1943, pag. 51). Revoluționarii pașoptiști fac planuri de reizbucnire a revoluției și iau în calcul reevaluarea agriculturii Dobrogei, dezvoltarea ei pe baze noi, prin împrumutarea țăranilor, înființarea de ferme agricole, școli de agricultură, o rețea de transporturi modernă, o administrație nouă, înființarea unui stat bazat pe principiile Proclamației de la Izlaz. (Gheorghe Dumitrașcu, „Influența factorilor social-politici și economico-geografici în dezvoltarea agriculturii Dobrogei (1800-1944)”, în Studii și cercetări de geografie aplicată a Dobrogei, 1972, pag. 309 ș.u.).

Ion Ionescu de la Brad întreprinde lunga sa călătorie în Dobrogea – ce a durat patru luni – din îndemnul și cu ajutorul bănesc al lui Ion Ghica. Publică impresiile

1850 coperta lucrării lui Ionescu de la Brad

în „Journal de Constantinopole”, condus de Noguès, apoi le strânge în broșura „L’excursion agricole dans la plaine de la Dobroudja”. Lucrarea a fost tradusă în limba română de Florică și Vintila Mihăilescu, în 1922, sub titlul „Excursiune agricolă în Dobrogea, de Ion Ionescu de la Brad, 1850” și publicată în „Analele Dobrogei”.

Ion Ionescu de la Brad ajunge în Dobrogea după o călătorie efectuată pe mare, poposind la Varna, în aprilie 1850. de acolo, pleacă mai departe într-o faimoasă căruță trasă de un biet cal, pe care o și desenează, trimițându-i-o prietenului său Ion Ghica, spre a cunoaște și el cum se călătorea pe meleagurile pontice. Este primul publicist al Dobrogei.

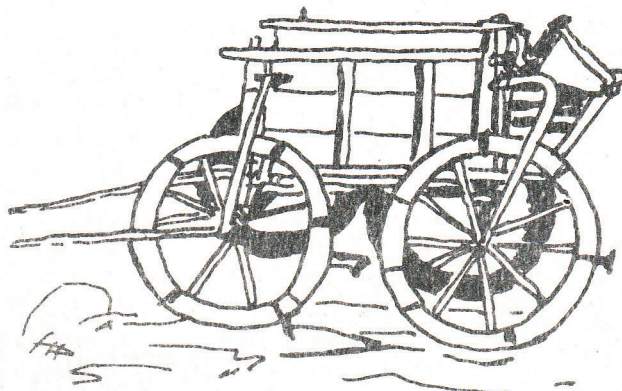
Describe în reportaje de un pitoresc inegalabil, pline de informații veridice, întâmplări, oameni și locuri. Prin el, reverberează mai bine în Dobrogea ideile revoluției române. Cartea sa, aflată în patrimoniul Bibliotecii Județene Constanța într-un singur exemplar – și acela foarte degradat – așteaptă urgent un bun român care să investească în retipărirea ei. Sunt, de altminteri, și alte cărți de importanță copleșitoare pentru istoria Dobrogei care-și așteaptă rândul în atenția oamenilor de cultură, pentru a fi reeditate.

Redăm în rândurile de mai jos, fragmente din „Călătoria în Dobrogea”, cu regretul că doar spațiul tipografic ne împiedică s-o publicăm integral.

Kiustengea, 20 aprilie/2 mai 1985
(...) De la Varna m-am dus la Pazargic. N-am putut să aștept acolo 12 zile deschiderea iarmarocului. Am găsit români din Ardeal, din Moldova și din Valahia. Am aflat de mocanii cei mai cu putere și propunându-mi-se a-i vedea la turmele lor și la iarmarocul de la Carasu, ce se face de azi într-o lună, m-am întors la Balci; de acolo, pe malul mării, prin Cavarna, capul Tuzla, Mangalia, am ajuns alaltăieri în Kiustengea. Aici am dat de fiul celui mai bogat mocan din Kazan, anume Zaharia Blebea, la care am să fac sărbătorile și cu care plec astăzi din Kiustengea la Cernavodă. Mocanii cei mai însemnați din Dobrogea sunt: din Kazanul Balciului: Ion Munteanu, Vasile Milea, Dimitrie Bobinaru, Neculai Șchiopu; în Kazanul Kiustengei: Hagiu Poenaru, Zaharia Blebea, Jalea Duțul, Iacob Craiul; în Kazaua Babalii (Babadag): Ion T'rnavu, Gheorghe Roșca; în Kazaua Tulcii: feciorii Oancei și Golea, care se află în Tulcea așezat (n.a. – aceste ultime două nume le reîntâlnim mai târziu în Medgidia, mari fermieri și oficiali). Mocanii, la toate șase luni, înnoiesc voia de șezut la consulul austriac plătind câte opt lei peste tot 16, și cu șase lei o teșcherea turcească, face 22 lei pe an. Cei mai bogați dau mai mult, căci îi jefuiesc precum pot autoritățile turcești, pe atâta și acelea care îi protejează ca supuși străini. Afară de aceea, mocanii cumpără suhaturi în arendă. (...)

Drumul între Dunăre și mare este 12 ceasuri cu boii, iar diligența îl făcea în vremea vaporului, în cinci sau șase ceasuri. Mijlocul drumului este lângă Carasu, la Cilibichioi. Toate satele de pe linia drumului, Duranarsu, Karatai, Kiusteli, Karasu, sunt pustiite. Numai săliștele (vatra satului) au rămas.

Harabaua dobrogeană a lui Ion Ionescu de la Brad.

Strămoșul căruței de mai târziu - harabaua

Între Kiustengea și Bogazchioi numai un sat se află, Anadalchioi, jumătate de ceas. În săliștea satelor se poate așeza oricine ar voi. Și toată linia asta, precum și malurile ghiolului, de la Bogazchioi, se pot locui. Carasu, locul unde se face de două ori pe an cel mai vestit iarmaroc al Dobrogei, încă este pustiit. De la Carasu, până la Bogazchioi, în dreapta și în stânga, sunt câșle de-

a lui Said Pașa; asemenea, are un ciflec între Rasova și Cochirleni, sat moldovenesc numit Enichioi, pe la lacul ce are scursură în Dunăre. (...) Tot pământul este al sultanului. Cine voiește pământ, vine și ia. Acela luat până acum, și ocupat de sate, plătesc cu zeciuială dreptul proprietății care, din Kazanul Kiustengea, după vânzarea din urmă făcută de Pașa de la Varna, de care atârnă și Kiustengea, se suie la 230.000 lei, de la 36 de sate. Pământurile cele slobode, precum am zis mai sus că sunt părăsite cu sate cu tot, sunt de luat; și cel ce le ia se supune îndatoririi de a da dijma care se vinde la mezat, și pe care o poate lua chiar acel ce exploatează pământul, ca să dea el singur în bani de-a dreptul statului venitul, embaticul, fără de intermediul arendașilor de soiul dijmelor. (...) voi cerceta, voi căuta, în partea în care mă duc, și despre această treabă care se poate realiza precum se realizează și ciflecurile date lui Lamartine (n.a. – Prieten cu revoluționarii români, Alphonse de Lamartine a avut drept de concesiune asupra unor cariere de piatră din nordul Dobrogei, la Măcin, pe care le-a exploatat prin intermediul unui administrator, Raymond.

A susținut cu piatră construcția căii ferate Cernavodă-Constanța. Cele 200 hectare de teren i-au fost donate de sultanul Abdul Medgid pentru poezia „Les Orientalis”, după ce poetul fusese

ruinat și decăzut din funcțiile înalte administrative, ca urmare a înăbușirii revoluției pașoptiste. El a cerut sultanului o concesiune de teren, în vederea exploatarei. Acesta i-a dat în Dobrogea și Liban, pe durata de 30 ani. Din păcate, poetul le-a lichidat spre sfârșitul vieții. Călătoria proiectată în Dobrogea nu a mai avut loc.(...) Hasan Pașa mult a căutat Dobrogea; are, de bună seamă, idei mari de colonizare, de vreme ce a și realizat; în mai multe Kazale ale Dobrogei, a prins ciflecuri în părțile cele mai favorabile producției. Am auzit că are și în Kazaua Babadiei, mai încolo de Kiustengea, în tătarime, încă un ciflec am văzut și în Kazaua Pazargicului, făcut de trei ani, părăsit de un an, încât cu nimic îl poate lua și este la așa de bun loc, la așa mare îndemânare, cât nu poate lesne găsi cineva un mai bun loc în părțile acelea, la șase ceasuri de Balcic, la șase ceasuri de Varna, în marginea Deliormanului, la poalele codrului, pe cel întâi șes al Dobrogei. Eu mi-am pus ochii și pe ceflicul acesta. Însă acum mă grăbesc să văd pe acelea de la Carasu, înainte de Bogazchioi, ale lui Said Pașa. În ele mi-i nădejde precum și în suhaturile siliștelor, satelor din marginea Dunării.

Rusciuc, 16/20 mai 1850. (...) „Pământul este de o calitate nemaiîntâlnită, acoperit de grâne. Și cu cât înaintează în Deliorman, cu atâta calitatea lui crește, până ce ajunge de a nu mai avea alte buruieni rele, decât boz și urzică. (...) După nevoia românilor de pe malul Dunării, trebuie să introduc în organizarea instrucției, de la Institutul de agricultură din Dobrogea. (...) Trebuie să reformăm Institutul de agricultură, dându-le meseria de dascăli, psalți și agricultori. (...) Dintr-un dialog cu Mehmed Pașa: - Am fost în patru Kazale: Pazargic, Balcic, Mangalia și Kiustengea; am văzut mult pământ și puțini oameni; și acum voi să intru în tătarime, viu de mă înfățișez excelenței sale, ca membru din acea nație, și guvernului ei. În Dobrogea să aibă cineva bani ca să cumpere vite, să mănânce iarba ce fără dânsule se pierde; plugăria puțină și proastă, dar păstoria este importantă. Zise Pașa: Să-ți iei un ciflec care-ți va plăcea dintre ale mele, ca să faci pe el încercări. Îți dau boi, cai, oi și bani, și folosul să-l împărțim. După ce i-am mulțumit, am adăugat că nu atât folosul meu l-aș goni când aș lua o moșie, ci eu de-aș lua în Dobrogea, aș căuta să fac bine locuitorilor din Dobrogea. (...) O țară mai favorită decât Dobrogea pentru vinderea produselor ce se strecoară pe Dunăre și pe Marea Neagră, rar se poate găsi altundeva. (...) Eu, după cum văzuși românii de aici, am găsit California națională a noastră. (...) Aici, în Dobrogea, femeia română are o importanță rară,

este un lucru scump și respectat. Este rară în privirea numărului uriaș al burlăcimii române ce trăiește în locurile acestea; femeia este scumpă; cel mai sărac flăcău trebuie să cheltuiască 2.000 lei cel puțin ca să se însoare, căci trebuie să cumpere haine la toate rudeniile fetei; lucru ce face ca o fată să fie privită în familia sa ca un odor neprețuit. (...) Am văzut o fată atât de frumoasă, cât, zău, nici ileana Cosânzeana n-a putut s-o întrecă în mândrețe. Când a, văzut-o, avea un trandafir în cosiță, și sta la stative, țeșând o pânză mai subțire decât a păianjenului, căci pe-acea se face borangic, și sunt aguzi poate și de 100 ani de bătrâni”. (...)

Carasu, 1 iulie 1850.

„De patru zile de când mă aflu în Panair, în cortul lui Han Mârza, cu care m-am legat cu o sinceră prietenie, întemeiată pe dragostea și interesul nostru comun. Șederea mea în gazdă, la beiful tătarilor, a produs o senzație în poporul românesc care mă iubea pentru cuvintele cele dulci și mângâierea și nădejdea ce i-am dat și care era mândru că mă vedea considerat de autoritățile locului. Eu am văzut Dobrogea. (...) Muncitorul în Dobrogea este românul, atât pentru plugărie, cât și pentru păstorie. Argații și ciobanii de la turci și tătari sunt români burlaci, veniți din toate părțile și căpătuiți spre a-și afla liniștea încât pentru bei și pași satele sunt obligate de a da feciori pentru plugărie și numărul total al acestor oameni pribegi fără căpătâi, din care găsește cineva și turciți, alcătuiește o samă de cel puțin 5-6.000. asupra multora dintre aceștia toate autoritățile exersează exploatare. (...) În Dobrogea, pământul ocupat de sate a fost odată bine delimitat, încât, chiar și astăzi, deși s-au pustiit o mulțime de sate din lipsa apei și a năvălirii dușmanilor, care în 50 de ani de... a pustiit-o și care au lățit vorba pe malul Dunării, chiar între români, că se găsesc să o pustiască o dată, și numai cei de vor mai ține cu dâșii vor fi cruțați, iar ceilalți jefuiți”. (...)

Ostrovul, 17 iulie, 1850. „Grabnica plecare de la Carasu a beifului tătarilor m-a făcut să nu mai pot sfârși scrisoarea. Acele suhaturi, despre care am mai vorbit, de trei ani nu mai au început a fi vândute din Țaringrad, și cel dintâi cumpărător fiind Hasan Pașa și trimis acum Pașa la Orfa. Mai înainte, suhaturile se vindeau de aeni și cele din cinci kazale, cumpărate pe trei ani de Hasan Pașa, însă nimeni nu le-a cumpărat. Mocanii, foarte neliniștiți, au alergat la Said Pașa, care le-a zis că încă nu le-a venit cumpărătorul din Țaringrad și spre a liniști pe mocani, el le dă voie pe suhaturi în acest an.

Turcii care prigonesc pe mocani pentru că le iau suhaturile pe care ei înainte le aveau degeaba,

tătarii care prigonesc pe mocani pentru că, de când se vândură suhaturile, au pierdut pe mai mulți mocani cărora ei le dădeau pământ din merelele părăsite, aenii care de când și-au vândut suhaturile din Țaringrad au pierdut laptele care-l mulgeau de la oile mocanilor, cu un cuvânt toți prigonesc pe mocani, care ca sudiți nu dau beilic. Și este o luptă pentru a-i alunga din Dobrogea. (...)

Aceste însemnări de călătorie se cuvine a fi citite cu anume doză de discernământ față de situația în care se afla autorul lor. Revoluționar pașoptist, din prima linie, înflăcărat patriot român, Ion Ionescu de la Brad vedea cu multă amărăciune și durere Dobrogea românească supusă turcilor și tătarilor, vedea mocanii veniți la frați și jecmăniți de vremelnicii stăpâni ai locului. Misiunea agronomului, simbriaș și el la Poarta Otomană, este deosebit de grea. Nu-i rămâne decât să descrie locurile fermecate pe care le străbate în Dobrogea, un teren excelent pentru agricultură, o cale de ape spre lume, o Californie pentru toți cei care vroiau să muncească.

De exemplu, nu se putea ca cei care stăteau 15 zile la Iarmarocul de la Carasu să nu găzduiască în case de oameni, nu se putea ca însuși Said Pașa să-și instaleze cort într-o pustietate. Descrierea călătoriei în Dobrogea dezvăluie o nouă particularitate a autorului-publicist, agronom, economist – și pe aceea de diplomat.

Ion Ionescu de la Brad își propusese să ceară lui Said Pașa un cioflec la Carasu, pentru prietenul său aflat în exil, Nicolae Bălcescu, cu care de altfel întreținea intensă corespondență.

Nicolae Bălcescu visa să devină locuitor al Dobrogei, la Carasu

20 iulie 1850. Nicolae Bălcescu, din Paris, către prietenul său Ion Ghica: „Iubite Ghica, scrisorile lui Ionescu m-au interesat foarte mult. P-acolo ni se deschide un câmp felurit și bogat, în care putem semăna și mult secera. Trebuie să ne ocupăm cu tot dinadinsul. În loc de canal la Kiustenge n-ar fi mai bine d-a face un drum de fier? Spune lui Ionescu să-mi capete și mie un cîflic, căci am de gând ca cel mult de primăvară să merg să mă așez în Dobrogea, poate frate-meu Costache o merge înainte. Aș vrea să am mai multe amănunturi despre aceasta. Ar fi bine ca Ionescu să facă o relație lămurită despre toate într-un memoar și să mi-l împărtășească, ca să ne putem folosi de dânsul.

6 septembrie 1850. (...) „Scrie-mi mai lămurit despre pământul ce veți lua în Dobrogea. Am trebuință să găsesc mijloace d-a trăi și încă d-a

face bani, căci sunt ruinat și n-o mai poci duce în streinătate”.

Revine 20 zile mai târziu: „Am nevoie ca să las Parisul la primăvară și aș voi să pot câștiga bani cât mai mulți. Fă bine de mă povățuiește ce e de făcut acolo; și dă-mi amănunturi despre mijloacele și banii trebuincioși ca să întreprind exploatarea unui ceflic.

Însărcinează pe Ionescu a mă lămuri despre toate, scriindu-mi. Am nevoie să mă îmbogățesc și eu în acea Californie descoperită de dânsul.”.

La 26 octombrie 1850, preocupat de același gând, revine: „Nu mi-ai răspuns la ceea ce îți scrisesem despre cum aș putea trăi și face bani mulți muncind pe-acolo sau în Dobrogea. Scrie-mi lămurit, interesându-te de aceasta că ți-am arătat starea mea financiară”.

16 noiembrie 1850. „Memoarul tău despre exploatarea Dobrogei îl dădusem la Ministerul comerțului, ca să-l dea în cercetare unui agronom, căci eu nu cunosc astfel de lighioane, dar după ce mi l-a ținut vreo câteva zile, mi-l aduse prietenul meu înapoi, fără ispravă. În disperare de cauză, m-am dus ieri la Versailles și acolo m-am îndreptat către directorul Institutului agronomic și i-am lăsat memoarul să-l cerceteze. Nu-l pot avea până mâine seară, de aceea tocmai cu poșta viitoare ți-l trimit. Atunci îți voi trimite și statutele des fermes-écoles”. (Correspondența dintre Nicolae Bălcescu și Ion Ghica” în Nicolae Bălcescu, „Opere complete”, vol. VI, București, 1964, pag. 296 ș.u.)

Ion Ghica răspundea marelui exilat: „Dacă vroiești să ai un cîflec, este foarte lesne, sunt foarte multe locuri de ocupat, dar o să-ți trebuiască bani pentru exploatat. Mai bine să iei o acțiune în întreprinderea fermei model”.

La 4 august 1850, Ion Ghica scria lui Bălcescu, asigurându-l că va cere de la turci un pământ în Dobrogea, pe care să facă o fermă model și o școală de agricultură; la 5 octombrie îi trimitea un proiect de fermă model, pentru a-l da la studiu vreunui agronom de la Paris.

Din păcate, marele patriot român Nicolae Bălcescu sfârșește dureros într-un spital al săracilor din Palermo, la 1852, și nu-și mai vede visul împlinit.

Peste hărmălaia stereofonică bubuie o voce. Nu era a fantomei din Hamlet

Vartan ARACHELIAN

– Hei, voi frați ciobani, bine ați venit la noi pe Litoral, aici unde din vechime străbunii voștri au lăsat loc de bună ziua, practicând transhumanța...

Avizi de noi cunoștințe despre umbrele strămoșilor uitați, ciobanii se întoarseră spre orchestră, de acolo de unde li se adresase caldă urare. Mai ales că li se vorbea în limba română, o limbă neaoșă, și nici bulgărește, nici rusește, nici sârbește, cum auzeau ei când încercau toate tastele televizoarelor color, și nici în englezește, cum erau vorbite mai toate filmele video. Chiar dacă dublate în românește de vocea inimitabilă a Irinei Nistor. La auzul vocii strămoșești, ciobanii își lăsară treaba neterminată, altfel spus, strânsoarea lui Pătru nu-l făcu pe Girondini să-și dea ultima suflare, iar Ion se întoarse cu spatele la „mareșal”, nemiașteptându-l să se ridice ca să-i administreze lovitura finală. Așa cum văzuse că face eroul său video-cinematografic Chuck Norris cu dușmanii pe care-i adoarme cu o directă în maxilar, de parcă i-ar îndopa cu un pumn de barbiturice.

– Atenție la mine, bubui, din nou, vocea de bas-bariton, vă vorbește campionul de table al Orientului, Muzafer Hamid.

Bunul-simț al ciobanilor, sensibili la valorile oficializate, își făcu efectul, mărindu-le atenția, iar faptul că jocul ăsta de table instalase și la ei, în munți, o stare de excitație competițională le mări emoția. (Cum nu puteau căra videoul la stână din lipsă de energie electrică, iar radioul nu-i satisfăcea defel, după ce urmaseră iarna un curs de inițiere în table la Centrul de cultură și creație socialistă, continuau acum să se perfecționeze la stână, ca în cantonament, în artele mentale. Nu șah – era un joc monarhist, ci table, joc popular. Republican. Se pare însă că nu prea pricepeau care îi era chichirezu'. De ce atâția oameni cu carte, cum văzuseră ei la oraș, se dădeau de ceasul morții pentru o linie și un marți? „Nu i-o prii jocului ăsta la munte, o fi doar pentru șes?” – era o întrebare care-i neliniștea de ceva timp. Degeaba sunaseră ei la radio și geaba tot urmăreau emisiunea „răspundem ascultătorilor”, căci numai lor, cu abonamentul achitat la zi, nu li

se dădea răspuns. Cum norocul le scoase în cale acum pe cel mai bun tablagiu din Orient, se grăbiră să nu le scape ocazia ca omul ăsta să le deslușească taina. Chiar așa, când ne gândim ce importantă e problema, mai ales că numărul tablagiilor crește, iar jocul ăsta ar trebui desfășurat sub strictă supraveghere medicală. El ar trebui recomandat doar temperamentelor flegmatice, iar în doză dublă celor ce urmează să li se facă trepanație pe creier, fără anestezie, adică având nervii necrozați de duruitul zarurilor și de trântitul furios al pulurilor. Perseverenți din moși strămoși, Ion și Pătru, lăsați să se ocupe anarhic de jocul cu zaruri, riscă să se apropie cu repeziciune, în această aventură în care s-au lansat din preaplinul plictiselii la stână, de înverșunarea mioritică a unuia împotriva celuilalt; unul de singurătatea învingătorului, altul stors de lingoarea învinsului. Probabil, la fel ca ei, Cain și Abel, din plictiseală, se apucaseră de jocul ăsta cu zaruri, eșuând într-o ură bestială, cum numai frații sau tovarășii de idei pot ajunge într-o nefastă zi.

Acum cei doi îl mâncau din ochi pe Muzafer, uitând până și de bunurile lor, subtilizate de Girondini.

– Măi, fraților brânzari, li se adresa Muzafer cu vocea lui melodioasă, lăsând să se creadă că sunt tovarăși de breaslă (nu ca sportivi, ci ca producători de bunuri), cum bre' oameni buni?, întrebă el, riscând un surprinzător gest de răsucire a bustului masiv și ridicând în același timp mâna dreaptă, îndoită din cot, deasupra capului. Orchestra prinse din zbor comanda Turcului. (Formația era locală și iute, deci, de minte.) Acesta îi făcu semn lui Girondini să restituie lucrurile subtilizate de la cei doi sibieni, apoi îi chemă prietenește la el, îi luă pe după umeri și începu să cânte cu vocea lui impunătoare, dar melodioasă. Ciobanii, fericiți că experiența girondineză s-a sfârșit cu bine, simțind prietenia lui Muzafer, dar și simpatia sălii, erau de-acum la ei acasă; se lăsară antrenați de această capodoperă a cântecului de petrecere transilvănean pe care radioul îl evită sistematic ca să nu încalce decretul 400, care interzice consumul de alcool

la locul de muncă; radioul se ascultă, mai ales, în primul opt al zilei, în al doilea se ascultă soacra, nevasta, copiii, sfânta familie proletară deci, lăsând ca de televiziune să abuzeze reprezentanții aleși, adică aleșii reporterilor. Când, în sfârșit, toate zilele săptămânii făcurea punte pentru ca petrecerea să fie non-stop – visul turmentat al oricărui petrecăreț – la comanda energică a lui Muzafer orchestra, ciobanii, consumatorii, cu toții se opriă din acțiunea culturală, în pofida faptului că este singura piesă care se poate cânta, dacă nu la nesfârșit, oricum până se epuizează timpul real investit de oamenii muncii în creația muzicală și anonimă, adică o săptămână.

32. LUNG E DRUMUL PÂNĂ LA ADEVĂRUL ABSOLUT

– Oameni buni! Într-atâta vă beți mințile, încât veți putea ajunge la o echipă de specialiști ai doctorului Hociotă care, studiindu-vă coardele vocale, vor putea comunica lumii științifice în premieră mondială procesul de pierdere a vocii prin stadiul intermediar al răgușirii. De-ar fi doar doctori, dar de moraliști ce ziceți? Ei ar descoperi adevărul, scumpilor, că o fi vorba de argint, dar cântecul e de milioane. Până la urmă însă, tot tăcerea se dovedește a fi de aur, căci îi vine românului mintea de pe urmă, odată cu nota de plată a consumației, plus a orchestrei. Dar mai era mult până la acest ultim adevăr. Multe plăceri trebuiau consumate pentru a ajunge, prin negarea negației, altfel spus, mai puțin filosofic, deși tot cu o vorbă înțeleaptă, dacă nu a înțelepților din biblioteci, oricum, a înțelepților de pahar, cui pe cui se scoate, pentru a ajunge la adevărul ultim, adevărul absolut. Revenind la personajele noastre aflate în plin carnaval, stimulat și el de Festivalul național al muncii și al creației socialiste, să spunem că scena era de o înduioșătoare expresivitate. După ce descendenții celor care iscaseră, între două transumanțe, „Miorița”, îi strânsesă cu căldură Turcului mâna cât o lopată, unul dintre ei, Ion, cum îl botezase Valeriu ca să-l deosebească de celălalt personaj, de Pătru, care nu avea mustăcioara ca a lui, cât o muscă, numit arbitrar – dar ce nu e arbitrar în teatru? –, căută în portmoneu, dar nu ca să verifice dacă n-a fost șutit teancul, ci ca să-l omenească pe Muzafer pentru bunăvoința arătată în promovarea internațională a folclorului nostru, crezându-l trubadur la curțile europene, nu doar campion la table. Muzafer refuză cu demnitate, fără să jignească cinstita față, așa cum șade bine unor oameni care vor deveni prieteni. Pentru ca Ion să nu creadă totuși că îi evită prietenia, frățietatea chiar, care se verifică printr-un proverb al breslei oierești – „frate, frate, dar brânza e pe bani!” – Muzafer îi luă

bani ca un avans pentru plăcerea fraților oieri de a trăi șansa unei partide de table. Ocazie cu care, nu-i așa, domnii producători autorizați să vândă telemea tip oaie își vor încerca iscusința în jocul inteligenței și al norocului, cum s-au dovedit tablele, nu doar în Orient, ci și în Occident; de-acum jocul cu zaruri, o apă și-un pământ, făcând punte, adăugăm noi, între culturile eleate și culturile heracleice. Cei doi îi mulțumiră încă o dată, strângându-i pe rând și îndelung mâna Turcului, așa cum văzuseră că fac la televizor șefii de state ca să dea posibilitate și celui mai absent fotoreporter să immortalizeze tradiționala prietenie pentru ziarele de a doua zi, ziare care trăiesc infim, ca secundar al istoriei...

Muzafer, după ce-și arată îndelung dentiția pătată de nicotină, dar înnobilită de un canin de aur, se întoarse spre orchestră, cerându-i bateristului să lovească toba mare pentru a face un anunț important; exact, ați ghicit: „pay attention”. Toboșarul, care nu era altul decât Jean Cârnicu veteran al brigăzii a V-a Constanța, de pe Șantierul național al tineretului Bumbesti-Livezeni, de acum patruzeci de ani, încercând și el să urce treptele măiestriei artistice, stimulat de nevoi materiale, dar și de invidia față de popularitatea fraților săi, tovarăși de brigadă – actorii Jean Constantin și Ilarion Ciobanu – bătu toba mare-tare, cum bătea covoarele vecinilor, încercând să le destrame urzeala. Într-atât de zelos executa comanda Turcului, încât candelabrele de cristal, ca și geamurile de securit ale Cazinoului, intrară într-o lungă vibrație. Ca orice artist intrat bine în rol, Cârnicu se înflăcăra de amintirea entuziasmului de brigadier; flacăra mocnise până atunci sub fracul de artist, dar niciodată stins, după cum se vede, dădu în vâlvătaie. Slobozi, eliberator, un „hip-hip-ura, de trei ori ca la brigadă”, făcându-i să amuțească pe toți petrecăreții, inclusiv pe Girondini, care tot mai credea că poate relua conducerea spectacolului. Doar el era vedeta și nu turcul ăsta. Muzafer se dovedi generos însă, făcându-l pe scamatorul ce se autointitulase italian, Girondini, să roșească pentru sentimentele negative pe care le încercase cu o clipă mai înainte.

– Domnul Girondini, aici de față, îl arată Muzafer, făcând o reverență nu prea accentuată, căci burta se împotriva exprimării recognoscibile a primului limbaj al omului, cel al trupului, a reușit să mai facă o minune, acolo, afară, arată el dincolo de ușă în preajma căreia continua să se afle oberchelnierul: prin hipnoză și parapsihologie, domnia sa a transferat o mașină de pe carosabil, în Mare. Poftiți s-o vedeți!

Din romanul La capătul nopții, apărut în 2015 la Editura Polirom.

